

**ГЛАВНА ОДГАЈИВАЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА
ИНСТИТУТ ЗА СТОЧАРСТВО
БЕОГРАД-ЗЕМУН**

**СТРУЧНИ ИЗВЕШТАЈ И РЕЗУЛТАТИ ОБАВЉЕНИХ ПОСЛОВА
КОНТРОЛЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ОДГАЈИВАЧКОГ ПРОГРАМА ЗА
2023. ГОДИНУ**

О в ч а р с т в о

БЕОГРАД, 2023.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
СЕЛЕКЦИЈСКЕ СМОТРЕ ОВАЦА	4
КОНТРОЛА ПРОДУКТИВНОСТИ	30
ПЛЕМЕНИТЕ РАСЕ	30
Тренд производних параметара оваца племенитих раса, у периоду 2019. - 2023. година ...	40
АУТОХТОНЕ РАСЕ	44
Тренд производних параметара аутохтоних раса оваца у периоду 2019. - 2023. година.....	51
КОНТРОЛА МЛЕЧНОСТИ.....	54
Тренд параметара млечности аутохтоних раса оваца, у периоду 2019. – 2023. година.....	59
ПЕРФОРМАНС ТЕСТ ОВНОВА.....	62
БИОЛОШКИ ТЕСТ ОВНОВА	63
ПРОГЕНИ ТЕСТ ОВНОВА.....	70
ЗАКЉУЧАК	70

УВОД

У складу са Законом о сточарству („Сл. гласник РС“, бр. 41/2009, 93/2012 и 14/2016) као и Уредбом о утврђивању годишњег програма мера за спровођење одгајивачког програма за 2023. годину, Институт за сточарство Београд-Земун је извршио контролу мера за спровођење одгајивачког програма код племенитих и аутохтоних раса оваца.

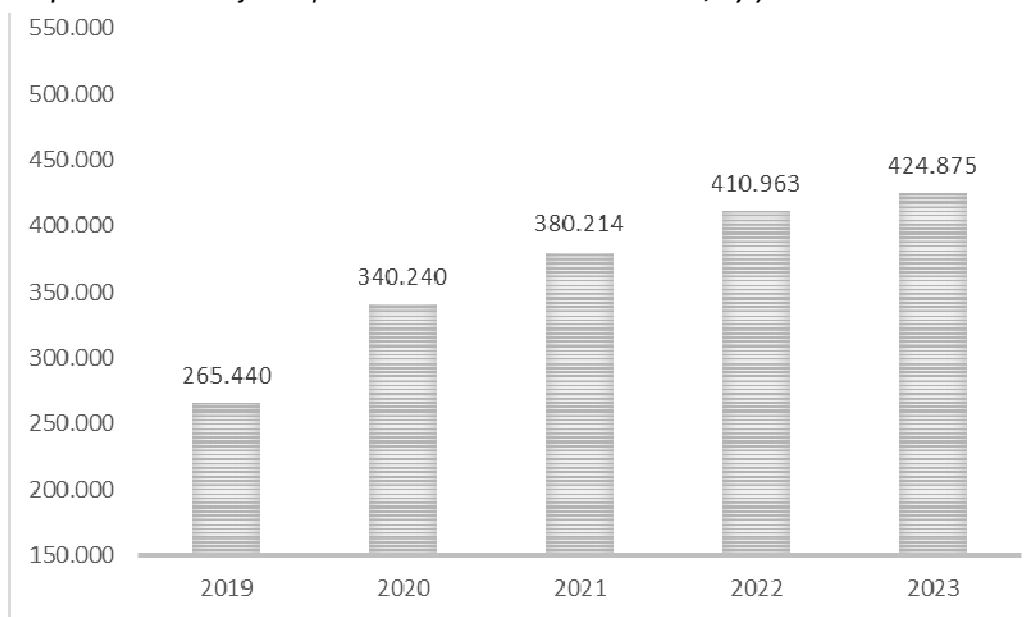
Један од основних циљева Главног одгајивачког програма је спречавање смањења бројног стања као и повећање продуктивности грла, обухваћених овим програмом. Резултати мера спроведених током 2023. године биће приказани графички, табеларно и описно у складу са већ уобичајеном методологијом.

Анализом података који се односе на број уматичених грла у Србији, евидентно је да растући тренд и даље траје, али и да више није толико изражен као у претходним периодима (графикон 1). Уколико се посматра кроз релативне показатеље, број грла под контролом производних средстава је у 2023. години повећан за нешто више од 3% у односу на 2022. годину. Ово је свакако последица стимулативних мера државе и реализације мера за спровођење Главног одгајивачког програма. Ипак, иако је повећање и даље присутно, његова стопа је све мања кроз године, те тежи еквилибријуму. Другим речима, однос броја новоуматичених и излучених грла има тенденцију да буде уравнотежен, односно да буде такав да се укупан број животиња кроз године не повећава. Поређења ради, повећање у 2022. години у односу на 2021. је износио нешто више од 8%, а у 2021. у односу на 2020. од скоро 12%. Ако се погледа најстарији посматрани период, у 2020. години се десило повећање од скоро 30% у односу на претходну.

Одобрен, достављен и реализован обим спровођења селекцијских мера из одгајивачког програма код племенитих раса оваца, приказан је у табели 1 и графикону 2.

*Графикон 1: Број уматичених оваца у Србији, по годинама**

Graph 1: Number of sheep under control in Central Serbia, by years

*Овај број не обухвата грла која ће бити уматичена у 4. кварталу

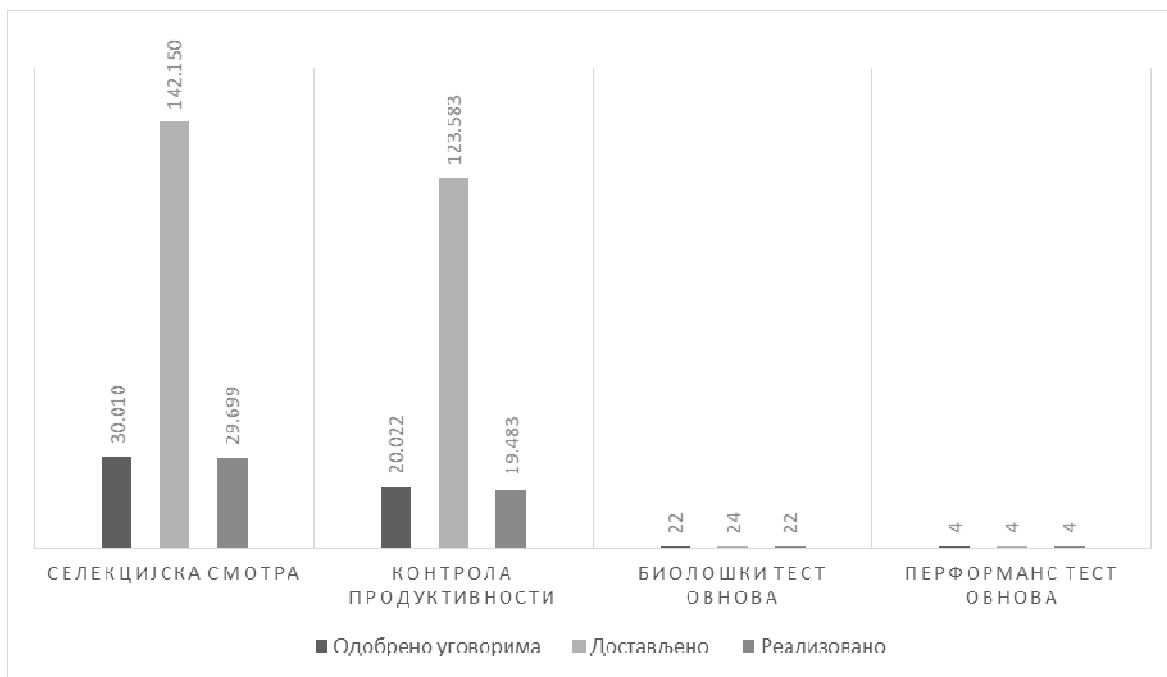
Табела 1: Резултати послова спровођења одгајивачког програма код племенитих раса оваца

Table 1: Results of implementation of breeding program - number of granted, submitted and realized selection measures in 2023

Селекцијска мера/ Selection measure	Одобрено уговорима/ Granted by contracts	Достављено / Submitted	Реализовано / Realized
Селекцијска смотра / Selection and evaluation of sheep	30.010	142.150	29.699
Контрола продуктивности / Control of productive parameters	20.022	123.583	19.483
Биолошки тест овнова / Biological tests of rams	22	24	22
Перформанс тест овнова / Performance tests of rams	4	4	4

Графикон 2: Резултати послова спровођења одгајивачког програма код племенитих раса оваца

Graph 2. Results of implementation of breeding program

Одгајивачке организације су као и претходних година, доставиле значајно већи обим мера од одобреног (рубрика „достављено“).

Код племенитих раса оваца, проценат реализације мера, у односу на уговорени обим је износио 98,96% за селекцијску смотру, 97,31% за контролу продуктивности, и 100% за биолошки и перформанс тест, што је и приказано у табели 1 и графикону 2.

Резултате спровођења одгајивачког програма код аутохтоних раса оваца, приказујемо у табели 2 и графикону 3. Реализација мера селекције одобрених уговорима је износила: селекцијска смотра 98,56%, контрола продуктивности 96,43%, контрола млечности 98,78%, биолошки тест 100%, док је прогени тест (у фармским условима) реализован са 50%.

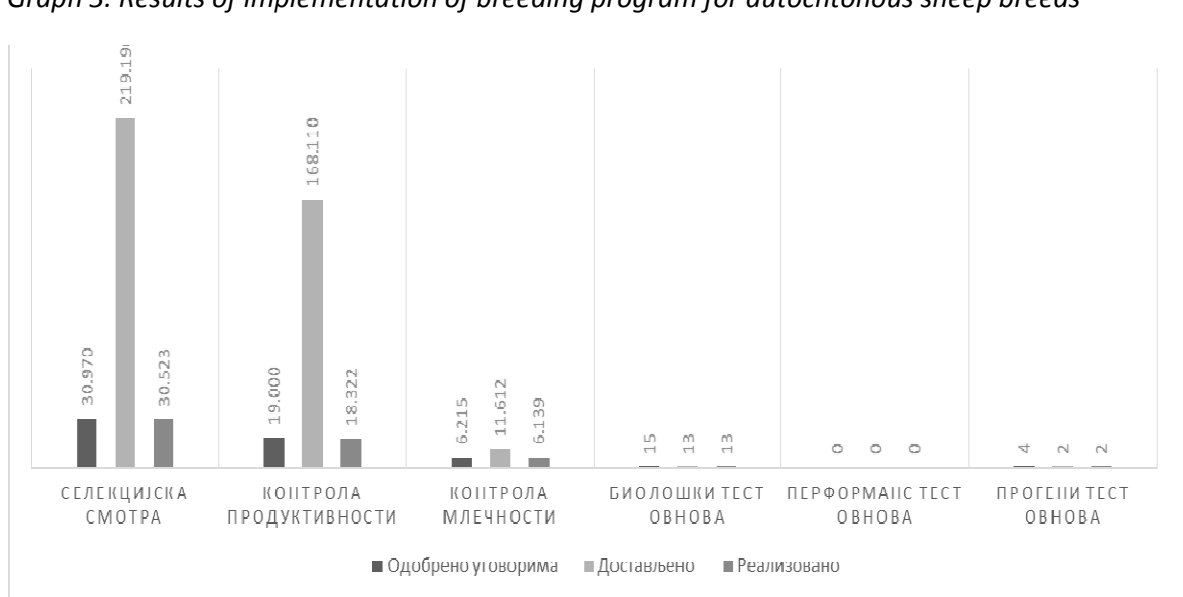
Табела 2: Резултати послова спровођења одгајивачког програма код аутохтоних раса оваца

Table 2: Results of implementation of breeding program for autochthonous sheep breeds

Селекцијска мера/ Selection measure	Одобрено уговорима/ Granted by contracts	Достављено / Submitted	Реализовано / Realized
Селекцијска смотра / Selection and evaluation of sheep	30.970	219.196	30.523
Контрола продуктивности / Control of productive parameters	19.000	168.110	18.322
Контрола млечности / Control of milk production	6.215	11.612	6.139
Биолошки тест овнова / Biological tests of rams	15	13	13
Перформанс тест овнова / Performance tests of rams	/	/	/
Прогени тест овнова / Progeny tests of rams	4	2	2

Графикон 3: Резултати послова спровођења одгајивачког програма код аутохтоних раса оваца

Graph 3. Results of implementation of breeding program for autochthonous sheep breeds

СЕЛЕКЦИЈСКЕ СМОТРЕ ОВАЦА

У табели 3 су приказане селекцијске смотре племенитих раса оваца које су биле обухваћене програмом мера за спровођење одгајивачког програма у 2023. години, по основним одгајивачким организацијама (ООО) и генотиповима, уз приказивање и реализованог обима.

Табела 3: Селекцијске смотре племенитих раса оваца

Table 3: Number of sheep under selection control, by genotype and organization

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Реализовано / Realized
Агротим Плус	ИДФ; РОМ	1.043; 212	400
ПЗ Бојтар	ИДФ; С	892; 18	250
ВС Доњи Срем	ИДФ; РОМ	124; 38	120
Веса Мат	В; ИДФ; РОМ; БЕРГ; МИС; Т; БМ	3.870; 2.327; 1.931; 92; 58; 14; 0	200
Ветбол Клиника	В; ИДФ	787; 131	210
Агромат Гаја	В; ИДФ; РОМ	56; 27; 54	100
Мат 2012	В; ИДФ; РОМ; Ш	2.116; 1.302; 596; 3	350
Лане Ин	В; ИДФ; РОМ	836; 10; 125	300
ЦЗРП Лајковац	МИС; ИДФ; В	223; 221; 418	300
ВС Мићко	В; ИДФ; РОМ	616; 288; 46	190
ВС Осечина	В; ИДФ; РОМ	286; 212; 40	200
Селекција Вет	В; ИДФ; РОМ	210; 190; 397	200
ЗЗ Зоон	В; ИДФ	426; 51	300
ВЦ Ваљево	В; ИДФ; РОМ	36; 211; 273	150
ПВС Марин Гај	В; РОМ	70; 30	40
ПЗ Пландиште	В; ИДФ; РОМ	3.965; 522; 142	400
Агровук 2020	В; ИДФ; РОМ	306; 30; 111	200
Сточарство	В; ИДФ; РОМ	1.764; 487; 10	400
Дон Мат	В; РОМ	1.319; 10	200
ЗЗ Дунав Млава	В; ИДФ; РОМ	447; 455; 10	135
ОЗЗ Млава	В; ИДФ; РОМ; МИС	4.648; 761; 168; 38	700
Праменка	В; ИДФ	1.641; 435	650
Икс Плус	В; ИДФ; РОМ; С	2.574; 1.223; 79; 32	350
Ивановићи 2016 ВГ	В; ИДФ; РОМ; Ш	525; 476; 269; 60	350
ЗЗ Рановчанка	В; ИДФ	649; 245	200

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Реализовано / Realized
Канцеларија за пољ. Жагубица	В; ИДФ; РОМ	10; 125; 0	80
ОЗЗ Скиповљанка	В; ИДФ; Ш	238; 57; 38	130
Сточари Хомоља	В; ИДФ	433; 12	330
Мима Драги и Славиша	В; ИДФ	341; 180	0
Пурењак систем	В	99	60
ВС Дејан Вет	В; ИДФ	917; 1122	450
УОГ Шумадија	В; ИДФ; РОМ; БЕРГ; ПО; Ш; Т	2.539; 1.499; 298; 95; 32; 8; 1	600
Мат Топоница	В; ИДФ; БЕРГ;	3.647; 268; 9	220
УС Топола	В; ИДФ; С	1.697; 656; 12	450
БЦС Селект	В; ИДФ; ПО	1.421; 110; 494	250
Млекара Михајловић	В; ИДФ; Т	201; 91; 0	200
Зоохигијена Ђуприја	В; ИДФ	42; 69	90
ВС Параћин	В; РОМ	3; 153	30
Агротансковић Промет	В; ИДФ; РОМ	442; 218; 34	200
Аграр Пореч	В; ИДФ; РОМ	424; 457; 155	250
УОГСР Бор	В; ИДФ; РОМ	31; 21; 10	40
Ген	В; ИДФ; РОМ	1.175; 250; 33	500
Агробисер	В	207	100
НПЦ Селект	В; ИДФ	41; 134	160
Зоотим	В; ИДФ; РОМ	273; 150; 49	130
Агроуслуге Плус	В; ИДФ; РОМ; БЕРГ; МИС	1.095; 1.922; 410; 41; 11	450
Тара Аграр инжењеринг	В; ИДФ	669; 565	500
ВС Струјић	В; ИДФ	539; 336	300
Ера Селекција	В; ИДФ; РОМ	397; 3.308; 37	200
Бајорс	В; ИДФ	100; 131	140
Дими Вет	ИДФ	161	100
Агро Борава	В	397	350
Веља Фарма Мат	В; ИДФ; РОМ; С	1.297; 1.478; 204; 44	250
Сувобор КООП	В; ИДФ; РОМ	120; 34; 211	300
ВС Риде Вет	В; ИДФ	67; 106	100
Драгачевски сименталац	В; ИДФ; РОМ	871; 567; 32	200

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Реализовано / Realized
ЗЗ Никољача	В; ИДФ; РОМ	346; 46; 39	350
Радојевић НЛ	В; ИДФ; РОМ	158; 517; 137	500
Симхол	В; ИДФ; РОМ; С	106; 62; 500; 11	140
ЗЗ Западна Морава	В; ИДФ	1.238; 2421	1.000
Зоо Оквир Мат	РОМ	30	30
Зооселект Центар	В; ИДФ	1.939; 1.470	1.000
Зооматик	В; ИДФ; РОМ; ПО	1.022; 351; 4; 8	850
УОГ Мимс	В; ИДФ; РОМ	1.051; 963; 80	260
Агрисола Рилак	В	33	33
ВС Варварин	В; ИДФ	263; 157	120
ЗЗ Мица	В; ИДФ; РОМ; ПО	966; 27; 3; 41	360
Врбница селект	В; ИДФ; РОМ	1.497; 149; 178	730
Агромс	В; ИДФ; РОМ	2.112; 405; 53	1.150
ВС Пештерац	В	260	120
ОЗЗ Буковик	В	399	160
ВС Сврљиг	В; РОМ	354; 208	170
СМЗ Скорица	В	54	54
УО Генотип	В; ИДФ; РОМ	190; 80; 208	160
Мат Ђорђевић	В; ИДФ	224; 51	160
Агроном Кватро	В	582	300
Јевтић Аграр	В; ИДФ	794; 54	220
Просперитет Плус	В; ИДФ	386; 110	150
ВСТ Селект	В	499	300
УПМ Гргуре	В; ИДФ; РОМ	2.123; 125; 137	400
ММ Гргуре	В; ИДФ	103; 110	130
Зоотехник 010	В; ИДФ; РОМ; ПО	257; 73; 12; 19	150
Демивет	В; ИДФ; ПО	103; 49; 83	150
Аграр Бабушница	В; ИДФ; ПО	51; 14; 856	300
Стадо	В; ИДФ; ПО	62; 29; 90	110
ВК Пирот	В; ПО	183; 364	160
Ђура Вет	В; ИДФ; РОМ	1.743; 229; 84	420
Горан Вет	В	511	200
ВС Бујановац	В; ПО	6.502; 2.447	820
ВС Врање	В; ИДФ; РОМ	3.614; 10; 130	600
ЗОО Агро Мат	В; РОМ; ПО	94; 41; 45	151

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Реализовано / Realized
ОУ Босилеград	В; ПО	63; 9	50
Кнез Аграр	В; ИДФ	104; 29	136
УОГСР Пружатовач	В	31	0
ЗЗ Слога	В; ИДФ	7.634; 1.004	800
УПУСЖ Барајево	В; ИДФ; РОМ	127; 480; 197	250
ЗЗ Влашка	В; ИДФ	4.938; 162	1.600
ИПН	В; ИДФ; РОМ, Ш; С	947; 824; 187; 12; 23	400
Бовис	В; ИДФ; РОМ	238; 476; 16	200
Фармер консалтинг	В; ИДФ; РОМ	235; 709; 98	300
УКУПНО / TOTAL		142.150	29.699

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: В – ВИРТЕМБЕРШКА РАСА/MERINOLANDSCHAF, ИДФ – ИЛ ДЕ ФРАНС/ILE DE FRANCE, РОМ – РОМАНОВСКА/ROMANOV SHEEP, МИС – МИС/MIS, Ш – ШАРОЛЕ/CHAROLAIS, Т – ТЕКСЕЛ/TEXEL, С – САФОЛК/SUFFOLK, БЕРГ-БЕРГАМО/BERGAMO, ПО-ПИРОТСКА ОПЛЕМЕЊЕНА/PIROT IMPROVED

Селекцијске смотре племенитих раса ООО које су конкурисале за програм мера за спровођење одгајивачког програма у 2023. години су извршене на укупно 142.150 оваца, од чега је реализовано 29.699 грла, што у односу на 30.010 грла (број селекцијских смотри одобрен конкурсом) износи 98,96%. Уколико се посматра претходна година (137.894 грло), приметно је повећање у 2023. од 3%. Такође, обим одобренних селекцијских смотри је повећан за 25%, што је свакако похвална стимулативна мера. Ипак, евидентно је да је број достављених смотри и даље далеко већи од броја одобренних.

Од укупног броја грла из групације племенитих раса, највећи број је био под контролом ВС „Бујановац“, а најмањи број у основној одгајивачкој организацији „Зоо Оквир Мат“. У погледу расне структуре, доминантна је виртембершка овца, затим ил де франс, МИС као и романовска, која је типичан представник расе високе плодности.

У наредној табели су приказане селекцијске смотре овнова племенитих раса.

Табела 4: Селекцијске смотре овнова племенитих раса

Table 4: Number of rams under selection control, by organization and breed

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Агротим Плус	ИДФ; РОМ	38; 9
ПЗ Бојтар	ИДФ; С	21; 1
ВС Доњи Срем	ИДФ; РОМ	1; 3
Веса Мат	В; ИДФ; РОМ; БЕРГ; МИС; Т; БМ	144; 88; 48; 3; 1; 1; 2
Ветбол Клиника	В; ИДФ	27; 5
Агромат Гаја	В; ИДФ; РОМ	0; 2; 3
Мат 2012	В; ИДФ; РОМ; Ш	60; 46; 39; 1
Лане Ин	В; ИДФ; РОМ	16; 0; 7
ЦЗРП Лајковац	МИС; ИДФ; В	7; 10; 18
ВС Мићко	В; ИДФ; РОМ	19; 14; 1
ВС Осечина	В; ИДФ; РОМ	11; 7; 1
Селекција Вет	В; ИДФ; РОМ	9; 6; 18
ЗЗ Зоон	В; ИДФ	16; 1
ВЦ Ваљево	В; ИДФ; РОМ	1; 6; 10
ПВС Марин Гај	В; РОМ	3; 1
ПЗ Пландиште	В; ИДФ; РОМ	114; 20; 9
Агровук 2020	В; ИДФ; РОМ	8; 1; 4
Сточарство	В; ИДФ; РОМ	66; 12; 1
Дон Мат	В; РОМ	32; 0
ЗЗ Дунав Млава	В; ИДФ; РОМ	23; 22; 0
ОЗЗ Млава	В; ИДФ; РОМ; МИС	135; 26; 9; 1
Праменка	В; ИДФ	50; 13
Икс Плус	В; ИДФ; РОМ; С	48; 40; 6; 3
Ивановићи 2016 ВГ	В; ИДФ; РОМ; Ш	12; 15; 11; 2
ЗЗ Рановчанка	В; ИДФ	26; 7
Канцеларија за пољ. Жагубица	В; ИДФ; РОМ	0; 4; 1
ОЗЗ Скиповљанка	В; ИДФ; Ш	9; 5; 1
Сточари Хомоља	В; ИДФ	17; 1
Мима Драги и Славиша	В; ИДФ	6; 4
Пурењак систем	В	5
ВС Дејан Вет	В; ИДФ	27; 34
УОГ Шумадија	В; ИДФ; РОМ; БЕРГ; ПО; Ш; Т	97; 60; 11; 3; 1; 2; 1
Мат Тополица	В; ИДФ; БЕРГ	122; 13; 2
УС Топола	В; ИДФ; С	59; 27; 1
БЦС Селект	В; ИДФ; ПО	45; 5; 11

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Млекара Михајловић	В; ИДФ; Т	10; 4; 1
Зоохигијена Ђуприја	В; ИДФ	2; 4
ВС Параћин	В; РОМ	1; 6
Агротансковић Промет	В; ИДФ; РОМ	8; 7; 2
Аграр Пореч	В; ИДФ; РОМ	16; 15; 3
УОГСР Бор	В; ИДФ; РОМ	1; 1; 1
Ген	В; ИДФ; РОМ	24; 8; 4
Агробисер	В	8
НПЦ Селект	В; ИДФ	0; 5
Зоотим	В; ИДФ; РОМ	9; 4; 1
Агроуслуге Плус	В; ИДФ; РОМ; БЕРГ; МИС	40; 63; 21; 1; 0
Тара Аграр инжењеринг	В; ИДФ	28; 22
ВС Струјић	В; ИДФ	17; 10
Ера Селекција	В; ИДФ; РОМ	14; 132; 0
Бајорс	В; ИДФ	1; 6
Дими Вет	ИДФ	10
Агро Борава	В	19
Веља Фарма Мат	В; ИДФ; РОМ; С	44; 56; 1; 2
Сувобор КООП	В; ИДФ; РОМ	7; 1; 8
ВС Риде Вет	В; ИДФ	2; 6
Драгачевски сименталац	В; ИДФ; РОМ	50; 31; 3
ЗЗ Никољача	В; ИДФ; РОМ	20; 5; 3
Радојевић НЛ	В; ИДФ; РОМ	5; 24; 7
Симхол	В; ИДФ; РОМ; С	2; 0; 6; 1
ЗЗ Западна Морава	В; ИДФ	49; 88
Зоо Оквир Мат	РОМ	1
Зооселект Центар	В; ИДФ	61; 58
Зооматик	В; ИДФ; РОМ; ПО	49; 15; 0; 0
УОГ Мимс	В; ИДФ; РОМ	34; 33; 10
Агрисола Рилак	В	1
ВС Варварин	В; ИДФ	15; 9
ЗЗ Мица	В; ИДФ; РОМ; ПО	42; 1; 0; 2
Врбница селект	В; ИДФ; РОМ	54; 5; 20
Агромс	В; ИДФ; РОМ	82; 18; 2
ВС Пештерац	В	5
ОЗЗ Буковик	В	11
ВС Сврљиг	В; РОМ	5; 2
СМЗ Скорица	В	3
УО Генотип	В; ИДФ; РОМ	4; 5; 10

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Мат Ђорђевић	В; ИДФ	7; 1
Агроном Кватро	В	19
Јевтић Аграр	В; ИДФ	19; 1
Просперитет Плус	В; ИДФ	13; 4
ВСТ Селект	В	19
УПМ Гргуре	В; ИДФ; РОМ	53; 2; 7
ММ Гргуре	В; ИДФ	5; 3
Зоотехник 010	В; ИДФ; РОМ; ПО	4; 3; 0; 1
Демивет	В; ИДФ; ПО	3; 6; 1
Аграр Бабушница	В; ИДФ; ПО	1; 1; 31
Стадо	В; ИДФ; ПО	3; 1; 4
ВК Пирот	В; ПО	5; 16
Ђура Вет	В; ИДФ; РОМ	47; 9; 3
Горан Вет	В	10
ВС Бујановац	В; ПО	124; 23
ВС Врање	В; ИДФ; РОМ	80; 1; 2
ЗОО Агро Мат	В; РОМ; ПО	2; 1; 0
ОУ Босилеград	В; ПО	2; 0
Кнез Аграр	В; ИДФ	1; 2
УОГСР Пружатовац	В	2
ЗЗ Слога	В; ИДФ	230; 40
УПУСЖ Барајево	В; ИДФ; РОМ	6; 32; 11
ЗЗ Влашка	В; ИДФ	151; 5
ИПН	В; ИДФ; РОМ, Ш; С	50; 21; 9; 1; 2
Бовис	В; ИДФ; РОМ	8; 13; 1
Фармер консалтинг	В; ИДФ; РОМ	6; 9; 3
УКУПНО / TOTAL		4.662

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: В – ВИРТЕМБЕРШКА РАСА/MERINOLANDSCHAФ, ИДФ – ИЛ ДЕ ФРАНЦ/ILE DE FRANCE, РОМ – РОМАНОВСКА/ROMANOV SHEEP, МИС – МИС/MIS, Ш – ШАРОЛЕ/CHAROLAIS, Т – ТЕКСЕЛ/TEXEL, С – САФОЛК/SUFFOLK, БЕРГ-БЕРГАМО/BERGAMO, ПО-ПИРОТСКА ОПЛЕМЕЊЕНА/PIROT IMPROVED

Селекцијска смотра ООО које су конкурисале за програм мера за спровођење одгајивачког програма у 2023. години је извршена на укупно 4.662 овнова који припадају племенитим расама, од којих је доминантна виртембершка. Овај број је за око 6% мањи у односу на претходну годину (када је било пријављено 4.942 овнова). Неки од разлога за смањење могу бити ремонт стада, већа продаја, смањивање броја грла у запатима услед недостатка хране и друго. Иако смањење није драстично, неопходно је пратити трендове у наредном периоду, како би се услед наставка смањења реаговало на брз и адекватан начин.

Што се тиче основних одгајивачких организација, највећи број грла је регистрован код основне одгајивачке организације „Веса Мат“.

У табели 5 је приказана укупно 31 основна одгајивачка организација која није конкурисала за програм мера за спровођење одгајивачког програма у 2023. години код племенитих раса оваца. Селекцијска смотра племенитих раса оваца на подручју рада ових организација је извршена на укупно 20.807 грла, што је смањење у односу на претходни посматрани период за скоро 20%, будући да је у 2022. години било 25.566 грла.

Највећи број грла је био под контролом основне одгајивачке организације УП „Баточина“ (5.926), а најмањи у ООО „Голијски сименталац“ (10).

У погледу генотипова, заступљени су : виртембершка овца, Ile de France, романовска, док су у мањем броју присутни МИС, тексел, и пиротска оплемењена .

Табела 5: Селекцијске смотре племенитих раса оваца основних одгајивачких организација, које нису конкурисале

Table 5: Number of sheep under selection control, by genotype for organizations that did not apply for measures in 2023

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Воја Мат	В; ИДФ; РОМ	246; 95; 707
Агромат Плус	В; ИДФ; РОМ; Т	901; 1.133; 210; 130
Зоомат	В; ИДФ	768; 51
ВС Веск	В; ИДФ; РОМ	287; 50; 78
ВМ WET	РОМ	25
О2 Вет	В; РОМ; МИС; ИДФ	544; 90; 28; 0
ВС Шабац	ИДФ; В; РОМ	41; 70; 113
Агровик 2012	РОМ; В	11; 9
ВА Рајковић Вет	ИДФ	36
ЗЗ Соаре	В; ИДФ; РОМ	45; 9; 40
Бакин Агро	В; ИДФ	2346; 69
УП Баточина	В; ИДФ	5.365; 561
ГУ Јагодина	В; ИДФ; РОМ; ПО	1.375; 353; 267; 38
ОУ Свилајнац	В; ИДФ	74; 85
СП Пештерско Поље	РОМ	35
Агроцвија	В; ИДФ	199; 161
Биос технологи (Bios technology)	В; ИДФ	72; 1476
Црвчанин	РОМ	32
Унигенетик	В; ИДФ; РОМ	21; 22; 30
Голијски сименталац	ИДФ	10
ЗСЗ Глијеча	ИДФ	320
Агроливаде	В; ИДФ; РОМ	464; 579; 10
МДС Пљевљани	В; ИДФ; РОМ	14; 12; 35
Хексавет	ИДФ	77

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Агромат 036	ИДФ; РОМ	11; 5
Зоо Оквир Мат	РОМ	96
Аграрсервис Тим	РОМ	18
УС Пастир	В; ИДФ; РОМ	302; 173; 50
Хисар Вет	В	125
ВА Јовановић Вет	В	59
ВС Милош Вет	В; ИДФ; РОМ	127; 22; 0
УКУПНО / TOTAL		20.807

ГЕНОТИП/GENOTYPE: В – ВИРТЕМБЕРШКА РАСА/MERINOLANDSCHAF, ИДФ – ИЛ ДЕ ФРАНЦ/ILE DE FRANCE, РОМ – РОМАНОВСКА/ROMANOV SHEEP, МИС – МИС/MIS, , Т – ТЕКСЕЛ/TEXEL, БЕРГ-БЕРГАМО/BERGAMO, ПО-ПИРОТСКА ОПЛЕМЕЉЕНА/PIROT IMPROVED

Укупан број овнова племенитих раса, обухваћених селекцијском смотром, на одгајивачком подручју основних одгајивачких организација које нису конкурисале за програм мера за спровођење одгајивачког програма у 2023. години је износио 696 грла (табела 6), што је смањење у односу на претходно посматрани период од скоро 23%.

Ово смањење, код грла оба пола, указује на то да је све већи број грла обухваћен тзв. „мерама селекције“, односно да се све већи број ООО одлучује да конкурише за мере контроле спровођења Главног одгајивачког програма, што је резултат стимулативних мера државе, али и неоспорног теренског рада главне одгајивачке организације.

Као и код оваца, највећи број мушких грла је под контролом УП „Баточина“, док неколико ООО нису пријавили овнове, иако у матичном запату прате женска квалитетна приплодна грла.

Табела 6: Селекцијске смотре племенитих раса овнова основних одгајивачких организација, које нису конкурисале

Table 6: Number of rams under selection control, by genotype for organizations that did not apply for measures in 2023

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Воја Мат	В; ИДФ; РОМ	8; 7; 27
Агромат Плус	В; ИДФ; РОМ; Т	19; 35; 4; 1
Зоомат	В; ИДФ	22; 1
ВС Веск	В; ИДФ; РОМ	11; 3; 3
ВМ WET	РОМ	0
О2 Вет	В; РОМ; МИС; ИДФ	17; 5; 1; 2
ВС Шабац	ИДФ; В; РОМ	3; 2; 5
Агровик 2012	РОМ; В	11; 9
ВА Рајковић Вет	ИДФ	1
33 Соаре	В; ИДФ; РОМ	5; 1; 2
Бакин Агро	В; ИДФ	61; 11
УП Баточина	В; ИДФ	141; 21
ГУ Јагодина	В; ИДФ; РОМ; ПО	52; 17; 1; 22
ОУ Свилајнац	В; ИДФ	0; 0
СП Пештерско Поље	РОМ	0
Агроцвија	В; ИДФ	8; 3
Биос технолоџи (Bios technology)	В; ИДФ	5; 69
Црвчанин	РОМ	2
Унигенетик	В; ИДФ; РОМ	1; 2; 0
Голијски сименталац	ИДФ	0
ЗСЗ Глијеча	ИДФ	7
Агроливаде	В; ИДФ; РОМ	17; 21; 1
МДС Пљевљани	В; ИДФ; РОМ	0; 2; 1
Хексавет	ИДФ	3
Агромат 036	ИДФ; РОМ	1; 0
Зоо Оквир Мат	РОМ	3
Аграрсервис Тим	РОМ	1
УС Пастир	В; ИДФ; РОМ	3; 3; 3
Хисар Вет	В	1
ВА Јовановић Вет	В	3
ВС Милош Вет	В; ИДФ; РОМ	3; 1; 1
УКУПНО / TOTAL		696

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: В – ВИРТЕМБЕРШКА РАСА/MERINOLANDSCHAФ, ИДФ – ИЛ ДЕ ФРАНС/ILE DE FRANCE, РОМ – РОМАНОВСКА/ROMANOV SHEEP, МИС – МИС/MIS, Т – ТЕКСЕЛ/TEXEL, БЕРГ-БЕРГАМО/BERGAMO, ПО-ПИРОТСКА ОПЛЕМЕЉЕНА/PIROT IMPROVED

У табели 7 су приказане селекцијске смотре аутохтоних раса оваца. Смотре су извршене на укупно 219.196 оваца, од чега су мере реализоване на 30.523 грла, што у односу на 30.970 грла (број селекцијских смотри одобрен конкурсом) износи 98,56%, те ни у овом случају реализација није потпуна. Уколико се остварени резултати пореде са претходном годином, као и код племенитих раса, и код аутохтоних је приметно повећање. Тако, у претходној години је достављено смотри за 200.602 грла, те је повећање у овој години скоро 10%. Истовремено, и број одобрених смотри је већи за 16%, док је проценат реализације сличан.

Од укупног броја грла, највећи број је био под контролом ООО СП „Херић“ (20.217 грла), а најмањи број у „Агрисола Рилак“ (30 грла). У погледу расне структуре, доминантна је сјеничка овца, затим сврљишка, док су у мањем броју заступљене: кривовирска, липска, каракачанска, пиротска праменка и бардока.

Табела 7: Селекцијске смотре аутохтоних раса оваца

Table 7: Number of autochthonous sheep under selection control, by genotype and organization

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Реализовано / Realized
ВС Доњи Срем	СЈ	180	170
Мат 2012	СЈ	1.125	300
ВС Веск	СЈ	4.322	320
Лане Ин	СЈ	1.1040	360
Агромат Гаја	СЈ	863	35
ЦЗРП Лајковац	СЈ; КАРАК; ПП	3.374; 0; 3	200
ВС Мићко	СЈ	2.685	135
ВС Осечина	СЈ; КАРАК; Б; ПП	9.152; 24; 107; 34	230
Селекција Вет	СЈ	8.602	280
ЗЗ Зоон	СЈ	9.467	450
ВЦ Ваљево	СЈ	6.431	200
ВС Лаловић	СЈ	749	190
ПВС Марин Гај	СЈ	766	55
Агровук 2020	СЈ; Л	30; 38	48
ЗЗ Дунав Млава	СВ	178	117
ОЗЗ Млава	СВ; Л; СЈ; КВ	3.300; 27; 10; 20	750
Праменка	СВ; СЈ; КВ; Б	2.258; 5; 14; 45	550
Икс Плус	СЈ; СВ; КВ; Л	652; 1471; 0; 102	300
Сточари Хомоља	СЈ; СВ	51; 20	40
Канцеларија за пољопривреду Жагубица	СВ	302	140
Мима Драги и Славиша	СВ	428	0
Пурењак систем	СЈ	297	110
ВС Дејан Вет	СЈ	561	150

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Реализовано / Realized
УОГ Шумадија	CJ	1.448	250
БЦС Селект	CJ	1409	250
Зоохигијена Ћуприја	CJ; CB	20; 78	90
Аграр Пореч	CJ; CB; KB; КАРАК	199; 1.334; 97; 1	250
УОГСР Бор	CJ; CB	40; 478	150
Ген	CB; KB	1.389; 1.213	380
Агробисер	CB; KB	1.073; 104	180
НПЦ Селект	CB	997	160
Зоотим	CB; KB	829; 21	240
Црвчанин	CJ	208	0
Друштво Рожајац	CJ	5.564	500
СП Пештерско Поље	CJ	4606	770
Агроуслуге Плус	CJ; КАРАК	6.116; 62	660
Тара Аграр инжењеринг	CJ	7.794	900
ВС Струјић	CJ	3.977	550
Ера селекција	CJ	3.297	250
Бајорс	CJ	1.350	600
Дими Вет	CJ	1.811	300
Агро Борава	CJ	3.632	1.000
Веља Фарма Мат	CJ; CB; Б	4.022; 50; 7	300
Сувобор КООП	CJ	730	350
Драгачевски сименталац	CJ	1.682	250
Голијски сименталац	CJ	663	160
ВС Риде Вет	CJ	129	136
МДС Пљевљани	CJ	19.235	600
ЗЗ Никољача	CJ	3.827	1000
Хексавет	CJ	554	150
Радојевић НЛ	CJ	1.715	660
Симхол	CJ	1.574	200
ЗЗ Западна Морава	CJ	2.469	900
СМС Пештер	CJ	2.880	350
УС Тутин	CJ	1.567	350
СП Херић	CJ	20.217	800
Агровекс	CJ	2.616	550
Зоо Оквир Мат	CJ	2.265	210
Зооселект Центар	CJ; CB	1.333; 148	900
Зооматик	CJ	1.127	800
УОГ Мимс	CJ; CB	51; 115	140
Агрисола Рилак	CJ	30	30

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Реализовано / Realized
ВС Варварин	СВ; СЈ	29; 30	30
ЗЗ Мица	СЈ	1.506	440
Врбница селект	СЈ; СВ; КВ; Л; ПП	3.501; 11; 220; 24; 4	600
Агромс	СЈ; СВ	2.491; 149	1.000
ВС Пештерац	СЈ	447	200
ОЗЗ Буковик	СВ	231	150
ВС Сврљиг	СВ; КВ	1.813; 110	400
СМЗ Скорица	СВ	128	100
УО Генотип	СЈ; СВ	83; 168	180
Мат Ђорђевић	СВ	179	100
Агроном Кватро	СВ	138	138
Јевтић Аграр	СВ; СЈ	413; 10	160
Просперитет Плус	СВ	189	140
ВСТ Селект	СВ	255	150
Аграрсервис Тим	СВ; СЈ; КВ	3.279; 31; 12	405
УПМ Гргуре	СЈ	1.352	300
ММ Гргуре	СЈ	243	160
Демивет	СВ	522	200
Аграр Бабушница	СЈ; СВ	14; 822	260
Стадо	СВ; КВ; Б; КАРАК; ПП	650; 39; 77; 106; 208	250
Зоотехник 010	СВ	1.404	300
ВК Пирот	СЈ; СВ	141; 2.660	520
ВС Милош Вет	СЈ; СВ	91; 135	160
Ђура Вет	СЈ; СВ; Л	971; 110; 55	180
ОУ Босилеград	СЈ; КАРАК; ПП	1.178; 15; 10	300
О-Рук	СЈ	52	50
ВС Врање	СЈ; КАРАК	638; 17	250
Jerry catering service	СВ	247	247
УПУСЖ Барајево	СЈ	726	230
ЗЗ Влашка	Л	1.924	850
ИПН	СЈ	1.243	207
Бовис	СЈ	775	200
Фармер консалтинг	СЈ	434	220
УКУПНО / TOTAL		219.196	30.523

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: СЈ – СЈЕНИЧКА ОВЦА/SJENICA STRAIN, Б – БАРДОКА/BARDOKA, ПП – ПИРОТСКА ПРАМЕНКА/PIROT STRAIN, КА – КАРАКАЧАНСКА ПРАМЕНКА/KARAKACHAN STRAIN, СВ – СВРЉИШКА ПРАМЕНКА/SVRLJIG STRAIN, Л – ЛИПСКА ПРАМЕНКА/LIPA STRAIN, КВ – КРИВОВРСКА ПРАМЕНКА/KRIVOVIR STRAIN, ВВ-ВЛАШКА ВИТОРОГА/VLASKA VITOROGA

У табели 8 су презентоване селекцијске смотре овнова аутохтоних раса. Смотром је обухваћено укупно 6.074 грла, што је у односу на претходну годину (5.704 грла) повећање од 5%. У погледу генотипа, најзаступљенији су овнови сјеничке популације.

Највећи број овнова се налази под контролом основне одгајивачке организације ВС „Осечина“ (327 грла), док код ООО „Агрисола Рилак“ није било квалитетних приплодних овнова иако под контролом производних својстава прате женска грла.

Табела 8: Селекцијске смотре овнова аутохтоних раса

Table 8. Number of autochthonous rams under selection control, by genotype and organization

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
ВС Доњи Срем	СЈ	1
Мат 2012	СЈ	34
ВС Веск	СЈ	130
Лане Ин	СЈ	272
Агромат Гаја	СЈ	22
ЦЗРП Лајковац	СЈ; КАРАК; ПП	119; 1; 1
ВС Мићко	СЈ	99
ВС Осечина	СЈ; КАРАК; Б; ПП	325; 1; 1; 0
Селекција Вет	СЈ	279
ЗЗ Зоон	СЈ	283
ВЦ Ваљево	СЈ	231
ВС Лаловић	СЈ	17
ПВС Марин Гај	СЈ	29
Агровук 2020	СЈ; Л	1; 2
ЗЗ Дунав Млава	СВ	7
ОЗЗ Млава	СВ; Л; СЈ; КВ	136; 2; 0; 1
Праменка	СВ; СЈ; КВ; Б	69; 0; 0; 2
Икс Плус	СЈ; СВ; КВ; Л	13; 29; 2; 3
Сточари Хомоља	СЈ; СВ	2; 3
Канцеларија за пољопривреду Жагубица	СВ	11
Мима Драги и Славиша	СВ	4
Пурењак систем	СЈ	6
ВС Дејан Вет	СЈ	17
УОГ Шумадија	СЈ	62
БЦС Селект	СЈ	56
Зоохигијена Ћуприја	СЈ; СВ	0; 4
Аграр Пореч	СЈ; СВ; КВ; КАРАК	2; 34; 1; 1
УОГСР Бор	СЈ; СВ	2; 20
Ген	СВ; КВ	42; 46
Агробисер	СВ; КВ	45; 5

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
НПЦ Селект	CB	21
Зоотим	CB; KB	23; 1
Црвчанин	CJ	7
Друштво Рожајац	CJ	134
СП Пештерско Поље	CJ	90
Агроуслуге Плус	CJ; КАРАК	186; 0
Тара Аграр инжењеринг	CJ	290
ВС Струјић	CJ	111
Ера селекција	CJ	119
Бајорс	CJ	43
Дими Вет	CJ	72
Агро Борава	CJ	129
Веља Фарма Мат	CJ; CB; Б	129; 3; 0
Сувобор КООП	CJ	25
Драгачевски сименталац	CJ	81
Голијски сименталац	CJ	18
ВС Риде Вет	CJ	7
МДС Пљевљани	CJ	288
ЗЗ Никољача	CJ	118
Хексавет	CJ	21
Радојевић НЛ	CJ	78
Симхол	CJ	10
ЗЗ Западна Морава	CJ	83
СМС Пештер	CJ	29
УС Тутин	CJ	36
СП Херић	CJ	290
Агровекс	CJ	38
Зоо Оквир Мат	CJ	61
Зооселект Центар	CJ; CB	39; 4
Зооматик	CJ	36
УОГ Мимс	CJ; CB	2; 6
Агрисола Рилак	CJ	0
ВС Варварин	CB; CJ	2; 2
ЗЗ Мица	CJ	56
Врбница селект	CJ; CB; KB; Л; ПП	134; 1; 6; 0; 0
Агромс	CJ; CB	91; 5
ВС Пештерац	CJ	14
ОЗЗ Буковик	CB	9
ВС Сврљиг	CB; KB	44; 3

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
СМЗ Скорица	СВ	4
УО Генотип	СЈ; СВ	2; 6
Мат Ђорђевић	СВ	4
Агроном Кватро	СВ	4
Јевтић Аграр	СВ; СЈ	14; 0
Просперитет Плус	СВ	9
ВСТ Селект	СВ	9
Аграрсервис Тим	СВ; СЈ; КВ	93; 0; 0
УПМ Гргуре	СЈ	9
ММ Гргуре	СЈ	6
Демивет	СВ	10
Аграр Бабушница	СЈ; СВ	1; 17
Стадо	СВ; КВ; Б; КАРАК; ПП	13; 3; 4; 2; 5
Зоотехник 010	СВ	38
ВК Пирот	СЈ; СВ	0; 111
ВС Милош Вет	СЈ; СВ	1; 6
Ђура Вет	СЈ; СВ; Л	15; 3; 1
ОУ Босилеград	СЈ; КАРАК; ПП	28; 1; 0
О-Рук	СЈ	2
ВС Врање	СЈ; КАРАК	10; 0
Jerry catering service	СВ	15
УПУСЖ Барајево	СЈ	30
ЗЗ Влашка	Л	52
ИПН	СЈ	39
Бовис	СЈ	27
Фармер консалтинг	СЈ	10
УКУПНО / TOTAL		6.074

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: СЈ – СЈЕНИЧКА ОВЦА/SJENICA STRAIN, Б – БАРДОКА/BARDOKA, ПП – ПИРОТСКА ПРАМЕНКА/PIROT STRAIN, КА – КАРАКАЧАНСКА ПРАМЕНКА/KARAKACHAN STRAIN, СВ – СВРЉИШКА ПРАМЕНКА/SVRLJIG STRAIN, Л – ЛИПСКА ПРАМЕНКА/LIPA STRAIN, КВ – КРИВОВИРСКА ПРАМЕНКА/KRIVOVIR STRAIN, ВВ-ВЛАШКА ВИТОРОГА/VLASKA VITOROGA

Селекцијска смотра аутохтоних раса оваца, на одгајивачком подручју 34 основне одгајивачке организације, које нису конкурисале за програм мера за спровођење одгајивачког програма у 2023. години, је обухватила укупно 22.075 грла. Број ООО је већи него у претходној години, где их је било 29, али је број грла зато мањи него у претходно посматраном периоду, када је било 22.875 животиња.

Највећи број оваца (8.275) је био под контролом ЗЗ „Глијеча“, а најмањи (8) у ОУ Свилајнац.

Табела 9: Селекцијске смотре аутохтоних раса оваца основних одгајивачких организација, које нису конкурисале

Table 9: Number of autochthonous sheep under selection control, by genotype for organizations that did not apply for measures in 2023

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Агротим Плус	КВ; СВ	70; 15
Воја Мат	СЈ	36
Веса Мат	СЈ	582
Агромат Плус	СЈ	2752
ВС Шабац	СЈ	30
Зоомат	СЈ	189
ВМ WET	СЈ	83
Ветбол Клиника	СЈ	51
ПЗ Пландиште	СЈ; Л; СВ	36; 130; 153
Сточарство	СЈ	109
Дон Мат	СЈ	40
Ивановићи 2016 ВГ	Л	29
ЗЗ Рановчанка	СВ	267
ВА Рајковић Вет	СВ	128
ЗЗ Соаре	СЈ; СВ; Л	30; 81; 49
УП Баточина	СЈ	102
Бакин Агро	СЈ	397
Мат Топоница	СЈ	417
ГУ Јагодина	СЈ	108
Агротансковић Промет	СЈ; СВ	25; 214
ОУ Свилајнац	СЈ	8
ВС Параћин	СВ	22
Агроцвија	СЈ	513
Биос технолоџи	СЈ	752
Унигенетик	СЈ	80
ЗСЗ Глијеча	СЈ	8275
Агродоместика	СЈ	1369

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Агроливаде	СЈ	2047
УС Нови Пазар	СЈ	2216
ВС Крушевац	СЈ; КВ	11; 12
УС Пастир	СВ; СЈ; КВ	518; 25; 81
ВА Јовановић Вет	СВ	49
Горан Вет	КАРАК	50
ЗОО Агро Мат	КАРАК	9
УКУПНО / TOTAL		22.075

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: СЈ – СЈЕНИЧКА ОВЦА/SJENICA STRAIN, СВ – СВРЉИШКА ПРАМЕНКА/SVRLJIG STRAIN, Л – ЛИПСКА ПРАМЕНКА/LIPA STRAIN

У табели 10 је представљено укупно 529 овнова који се налазе под контролом основних одгајивачких организација које нису конкурисале за програм мера за спровођење одгајивачког програма у 2023. години. Као и код оваца, и овде је присутан тренд смањења броја грла у односу на претходну годину за скоро 13%, будући да их је у претходној години било 607.

Највећи број грла (137) се налази под контролом ЗСЗ „Глијеча“. У погледу расне структуре, најзаступљенији су овнови сјеничке популације, док су сврљишка и липска праменка заступљене у значајно мањем броју.

Табела 10: Селекцијске смотре аутохтоних раса овнова, основних одгајивачких организација, које нису конкурисале

Table 10. Number of autochthonous rams under selection control, by genotype for organizations that did not apply for measures in 2023

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals
Агротим Плус	КВ; СВ	1; 0
Воја Мат	СЈ	1
Веса Мат	СЈ	17
Агромат Плус	СЈ	61
ВС Шабач	СЈ	1
Зоомат	СЈ	8
ВМ WET	СЈ	1
Ветбол Клинка	СЈ	2
ПЗ Планиште	СЈ; Л; СВ	2; 4; 7
Сточарство	СЈ	4
Дон Мат	СЈ	1
Ивановићи 2016 ВГ	Л	1
ЗЗ Рановчанка	СВ	11
ВА Рајковић Вет	СВ	4
ЗЗ Соаре	СЈ; СВ; Л	1; 3; 1
УП Баточина	СЈ	5
Бакин Агро	СЈ	11
Мат Топоница	СЈ	16
ГУ Јагодина	СЈ	6
Агротансковић Промет	СЈ; СВ	2; 0
ОУ Свилајнац	СЈ	0
ВС Параћин	СВ	1
Агроцвија	СЈ	12
Биос технолоџи	СЈ	26
Унигенетик	СЈ	2
ЗСЗ Глијеча	СЈ	137
Агродоместика	СЈ	41
Агроливаде	СЈ	54
УС Нови Пазар	СЈ	76
ВС Крушевац	СЈ; КВ	0; 1
УС Пастир	СВ; СЈ; КВ	7; 0; 0
ВА Јовановић Вет	СВ	1
Горан Вет	КАРАК	1
ЗОО Агро Мат	КАРАК	0
УКУПНО / TOTAL	529	

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: СЈ – СЈЕНИЧКА ОВЦА/SJENICA STRAIN, СВ – СВРЉИШКА ПРАМЕНКА/SVRLJIG STRAIN, Л – ЛИПСКА ПРАМЕНКА/LIPA STRAIN

Ради бољег увида у тренд и динамику матичне евиденције оваца по окрузима и генотиповима, представљамо табелу 11. У табели 11 је приказан укупан број уматичених грла, узимајући у обзир само грла обухваћена мерама селекције, по окрузима.

Евидентно је да се највећи број уматичених грла налази у Рашком округу. Тачније, од укупног броја староуматичених грла, у овом округу је регистровано 16,17%, од новоуматичених 14,28%, овнова 11,52%, док је приплодни подмладак заступљен са 16,14% у збирном броју подмлатка.

Најмање уматичених грла је регистровано у Борском округу (3.344 оваца и овнова), што је и разумљиво, будући да су у овом округу само две ООО. У овом округу је, од укупног броја, евидентирано 0,54% староуматичених оваца, а овнова 0,79%. Код новоуматичених и приплодног подмлатка је ситуација повољнија (1,97% и 1,34%), што указује да одгајивачи подмлађују и увећавају своје запате.

Табела 11: Број староуматичених, новоуматичених, излучених грла и приплодног подмлатка оваца по окрузима и генотиповима у 2023. години

Table 11: Number of ewes and rams under selection control by districts and genotypes in 2023

Округ / District	Генотип / Genotype*	КАТЕГОРИЈА / CATEGORY				
		Староуматичене / Ewes 1**	Новоуматичене / Ewes 2**	Излучене / Culled	Приплодни подмладак / Breeding lambs and yearlings	Овнови / Rams
Сремски	СЈ	172	8	0	37	1
	ИДФ	1.529	444	188	666	60
	РОМ	184	152	8	227	12
	СВ	0	15	0	0	0
	КВ	31	39	0	27	1
	С	12	6	0	20	1
	ЗБИР	1.928	664	196	977	75
Мачвански	СЈ	16.012	1.971	2.280	2.699	473
	В	7.120	832	1.889	1.845	258
	ИДФ	3.172	675	366	1.466	144
	РОМ	2.047	737	552	1.190	99
	БЕРГ	81	11	1	1	3
	МИС	44	14	12	0	1
	Ш	1	2	21	17	1
	Т	11	3	4	10	1
	КАРАК	0	0	0	18	0
ЗБИР	28.488	4.245	5.125	7.246	980	

Округ / District	Генотип / Genotype*	КАТЕГОРИЈА / CATEGORY				
		Староуматичене / Ewes 1**	Новоуматичене / Ewes 2**	Излучене / Culled	Приплодни подмладак / Breeding lambs and yearlings	Овнови / Rams
Колубарски	СЈ	35.314	5.912	3.187	11.812	1.383
	В	1.765	297	313	354	77
	ИДФ	978	195	101	435	44
	РОМ	549	237	47	244	31
	ВВ	0	0	0	11	0
	МИС	209	14	44	35	7
	Б	89	18	2	58	1
	ПП	39	4	8	6	2
	КАРАК	22	11	1	34	2
	ЗБИР	38.965	6.688	3.703	12.989	1.547
Полунавски	СЈ	158	57	86	51	8
	В	6.214	1.140	770	2.073	220
	ИДФ	820	219	187	495	33
	РОМ	199	74	56	388	14
	СВ	111	42	8	196	7
	Л	121	47	53	116	6
	ЗБИР	7.623	1.579	1.160	3.319	288
Браничевски	СЈ	531	187	35	307	15
	В	10.350	1.165	1.426	2.609	326
	ИДФ	3.355	614	268	1.844	137
	РОМ	475	51	277	297	27
	МИС	30	8	0	1	1
	СВ	7.140	1.084	844	1.510	270
	Ш	98	0	0	1	3
	Л	131	27	11	29	6
	ПО	0	0	39	0	0
	КВ	14	20	0	48	2
	Б	20	25	0	0	2
	С	27	5	10	11	3
	ЗБИР	22.171	3.186	2.910	6.657	792

Округ / District	Генотип / Genotype*	КАТЕГОРИЈА / CATEGORY				
		Староуматичене / Ewes 1**	Новоуматичене / Ewes 2**	Излучене / Culled	Приплодни подмладак / Breeding lambs and yearlings	Овнови / Rams
Шумадијски	СЈ	2.317	406	702	1.809	101
	В	7.896	1.003	4.354	3.507	310
	ИДФ	3.002	543	729	2.525	134
	РОМ	208	90	61	316	12
	БЕРГ	100	4	33	53	5
	ПО	32	0	61	22	1
	С	0	12	0	16	1
	ЗБИР	13.555	2.058	5.940	8.248	564
Поморавски	СЈ	1.251	213	131	600	59
	В	1.810	299	154	805	66
	ИДФ	417	71	26	216	20
	РОМ	83	104	84	58	8
	СВ	170	144	0	107	5
	Т	0	0	0	4	1
	ПО	458	36	73	289	11
	ЗБИР	4.189	867	468	2.079	170
Борски	СЈ	179	60	43	26	4
	В	345	110	95	141	17
	ИДФ	393	85	44	105	16
	РОМ	110	55	20	99	4
	СВ	985	827	174	486	54
	КВ	65	32	8	20	1
	КАРАК	0	1	6	0	1
	ЗБИР	2.077	1.170	390	877	97
Зајечарски	В	1.394	302	450	334	41
	ИДФ	442	92	105	132	17
	РОМ	65	17	26	61	5
	СВ	3.688	609	776	1.227	131
	КВ	1.134	204	449	495	52
	ЗБИР	6.723	1.224	1.806	2.249	246

Округ / District	Генотип / Genotype*	КАТЕГОРИЈА / CATEGORY				
		Староуматичене / Ewes 1**	Новоуматичене / Ewes 2**	Излучене / Culled	Приплодни подмладак / Breeding lambs and yearlings	Овнови / Rams
Златиборски	СЈ	28.028	4.763	3.188	17.439	1.047
	В	2.747	450	416	1.692	119
	ИДФ	5.638	785	1.172	2.002	243
	РОМ	388	126	541	263	23
	БЕРГ	37	4	33	0	1
	МИС	11	0	0	0	0
	КАРАК	30	32	14	46	0
	ЗБИР	36.879	6.160	5.364	21.442	1.433
Моравички	СЈ	5.828	1.398	701	4.563	260
	В	2.161	194	290	962	103
	ИДФ	1.878	317	425	1.246	94
	РОМ	183	264	66	268	12
	СВ	40	10	1	51	3
	КВ	0	0	0	19	0
	Б	14	0	0	1	0
	С	42	2	1	67	2
	ЗБИР	10.146	2.185	1.484	7.177	474
Рашки	СЈ	56.774	7.699	10.212	20.326	1.186
	В	1.680	182	342	1.073	76
	ИДФ	2.856	279	466	1.443	124
	РОМ	415	316	447	129	18
	С	11	0	1	0	1
	ЗБИР	61.736	8.476	11.468	22.971	1.405
Расински	СЈ	8.844	1.672	1.740	2.942	374
	В	8.051	1.092	1.471	1.335	343
	ИДФ	2.722	800	646	664	139
	РОМ	292	26	145	169	32
	СВ	368	84	59	60	18
	Л	24	0	1	19	0
	ПП	0	4	0	14	0
	ПО	41	8	8	0	2
	КВ	207	13	0	46	6
	ЗБИР	20.549	3.699	4.070	5.249	914

Округ / District	Генотип / Genotype*	КАТЕГОРИЈА / CATEGORY				
		Староуматичене / Ewes 1**	Новоуматичене / Ewes 2**	Излучене / Culled	Приплодни подмладак / Breeding lambs and yearlings	Овнови / Rams
Нишки	СЈ	124	0	0	56	2
	В	3.015	467	447	943	100
	ИДФ	246	49	66	123	11
	РОМ	329	105	20	243	13
	СВ	5.860	933	989	2.234	196
	КВ	77	45	2	59	4
	ЗБИР	9.651	1.599	1.524	3.658	326
Топлички	СЈ	404	85	45	105	17
	В	61.846	8.531	11.488	23.070	1.409
	ИДФ	9.829	11	0	30	5
	РОМ	127	10	0	18	7
	ЗБИР	72.206	8.637	11.533	23.223	1.438
Пиротски	СЈ	136	19	0	37	1
	В	540	116	21	193	16
	ИДФ	106	59	0	39	11
	РОМ	12	0	0	0	0
	СВ	4.983	1.075	1.481	1.547	189
	Т	0	0	5	0	0
	ПО	1.246	166	80	404	53
	КВ	33	6	0	22	3
	ПП	157	51	16	81	5
	КАРАК	81	25	15	42	2
	Б	72	5	2	32	4
	ЗБИР	7.366	1.522	1.620	2.397	284
Јабланички	СЈ	978	84	152	492	16
	В	2.128	253	400	955	60
	ИДФ	200	51	103	161	10
	РОМ	73	11	53	79	4
	СВ	224	21	41	217	9
	Л	55	0	1	6	1
	КАРАК	58	14	0	99	1
	ЗБИР	3.716	434	750	2.009	101

Округ / District	Генотип / Genotype*	КАТЕГОРИЈА / CATEGORY				
		Староуматичене / Ewes 1**	Новоуматичене / Ewes 2**	Излучене / Culled	Приплодни подмладак / Breeding lambs and yearlings	Овнови / Rams
Пчињски	СЈ	1.561	307	102	154	40
	В	8.993	1.280	1.350	2.804	208
	ИДФ	10	0	0	17	1
	РОМ	131	40	29	85	2
	ПО	2.177	324	215	1.004	23
	ПП	10	0	0	0	0
	КАРАК	38	3	1	7	1
	ЗБИР	12.920	1.954	1.697	4.071	275
Београдски	СЈ	2.781	397	174	1.308	106
	В	12.643	1.611	2.286	2.531	454
	ИДФ	3.248	436	633	824	132
	РОМ	356	142	126	398	24
	СВ	186	61	546	0	15
	Ш	12	0	15	3	1
	Л	1.584	340	275	249	52
	ВЛ	0	0	0	196	0
	С	17	6	10	15	2
	ЗБИР	20.827	2.993	4.065	5.524	786
Укупно / Total	381.715	59.340	65.273	142.362	12.195	

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: СЈ – СЈЕНИЧКА ОВЦА/SJENICA SHEEP, В – ВИРТЕМБЕРШКА РАСА/MERINOLANDSCHAF, ИДФ – ИЛ ДЕ ФРАНС/ILE DE FRANCE, РОМ – РОМАНОВСКА/ROMANOV SHEEP, БЕРГ – БЕРГАМО/BERGAMO, МИС – МИС/MIS, Ш – ШАРОЛ/CHAROLAISE, Т – ТЕКСЕЛ/TEXEL, Б – БАРДОКА/BARDOKA STRAIN, ПП – ПИРОТСКА ПРАМЕНКА/PIROT STRAIN, КА – КАРАКАЧАНСКА ПРАМЕНКА/KARAKACHAN STRAIN, СВ – СВРЉИШКА ПРАМЕНКА/SVRLJIG STRAIN, Л – ЛИПСКА ПРАМЕНКА/LIPA STRAIN, ПО – ПИРОТСКА ОПЛЕМЕЊЕНА/PIROT IMPROVED, КВ – КРИВОВИРСКА ПРАМЕНКА/KRIVOVIR STRAIN, С – САФОЛК/SUFFOLK; ВЛ – ВЛАШИЈКА ПРАМЕНКА/VLASIC STRAIN.

** EWES 1 REFERS TO HERD BOOK ANIMALS; EWES 2 REFERS TO YOUNG ANIMALS FIRST TIME REGISTERED IN HERD BOOK

Табела 12: Број староуматичених, новоуматичених, излучених грла и приплодног подмлатка оваца по генотиповима у 2023. години

Table 12: Number of ewes and rams under selection control by genotypes in 2023

Генотип / Genotype*	Староуматичене / Ewes 1**	Новоуматичене / Ewes 2**	Излучене / Culled	Приплодни подмлатак / Breeding lambs and yearlings	Овнови / Rams
СЈ	161.392	25.238	22.778	64.763	5.093
В	140698	19324	27962	47226	4203
ИДФ	40841	5725	5525	14433	1375
РОМ	6226	2557	2558	4532	347
БЕРГ	218	19	67	54	9
МИС	294	36	56	36	9
СВ	23755	4905	4919	7635	897
Ш	111	2	36	21	5
Л	1915	414	341	419	65
Т	11	3	9	14	2
ПО	3.954	534	476	1.719	90
КВ	1561	359	459	736	69
ПП	206	59	24	101	7
КАРАК	229	86	37	246	7
Б	195	48	4	91	7
С	109	31	22	129	10
ВВ	0	0	0	11	0
ВЛ	0	0	0	196	0
Укупно / Total	381.715	59.340	65.273	142.362	12.195

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: СЈ – СЈЕНИЧКА ОВЦА/SJENICA SHEEP, В – ВИРТЕМБЕРШКА РАСА/MERINOLANDSCHAF, ИДФ – ИЛ ДЕ ФРАНС/ILE DE FRANCE, РОМ – РОМАНОВСКА/ROMANOV SHEEP, БЕРГ – БЕРГАМО/BERGAMO, МИС – МИС/MIS, Ш – ШАРОЛ/CHAROLAISE, Т – ТЕКСЕЛ/TEXEL, Б – БАРДОКА/BARDOKA STRAIN, ПП – ПИРОТСКА ПРАМЕНКА/PIROT STRAIN, КА – КАРАКАЧАНСКА ПРАМЕНКА/KARAKACHAN STRAIN, СВ – СВРЉИШКА ПРАМЕНКА/SVRLJIG STRAIN, Л – ЛИПСКА ПРАМЕНКА/LIPA STRAIN, ПО – ПИРОТСКА ОПЛЕМЕЊЕНА/PIROT IMPROVED, КВ – КРИВОВИРСКА ПРАМЕНКА/KRIVOVIR STRAIN, С – САФОЛК/SUFFOLK; ВЛ – ВЛАШИЊКА ПРАМЕНКА/VLASIC STRAIN.

КОНТРОЛА ПРОДУКТИВНОСТИ

Праћење производних особина је један од основних предуслова успешног селекцијског рада. Немогуће је очекивати одређени селекцијски напредак без увида у производне вредности матичне популације. Извршена контрола продуктивности је приказана раздвајајући племените и аутохтоне расе оваца.

ПЛЕМЕНИТЕ РАСЕ

У табели 13 су представљени резултати контроле продуктивности племенитих раса оваца.

Табела 13: Контрола продуктивности племенитих раса оваца

Table 13: Control of productive parameters of ewes

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Агротим плус	ИДФ	976	1,45	3,95	12,69	26,66	69,99	3,90
	РОМ	149	2,18	2,17	7,10	15,32	59,28	1,48
ПЗ Бојтар	ИДФ	556	1,10	4,50	13,30	29,10	66,00	3,66
ВС Доњи Срем	РОМ	124	1,56	2,82	9,61	20,36	48,00	2,04
	ИДФ	38	1,29	3,58	13,03	26,35	72,89	3,99
Ветбол Клиника	В	747	1,30	4,20	14,00	29,00	71,00	3,61
	ИДФ	131	1,50	4,80	14,10	29,50	71,00	3,62
Агромат Гаја	В	48	1,20	4,00	14,30	26,70	58,00	2,15
	РОМ	19	2,30	2,10	9,40	19,30	/	/
	ИДФ	14	1,60	3,60	13,20	23,70	/	/
Лане ИН	В	833	1,70	3,50	13,50	30,80	75,00	3,29
	ИДФ	10	1,50	3,60	15,10	31,00	66,00	3,08
	РОМ	115	2,60	2,40	10,10	27,10	61,00	2,17
Веса Мат	В	3360	1,30	4,70	13,40	34,10	71,00	3,33
	ИДФ	1982	1,30	4,60	13,70	35,00	68,00	3,34
	РОМ	1705	2,00	2,50	10,60	25,80	60,00	2,53
	БЕРГ	87	1,20	4,70	15,40	37,20	67,00	3,06
	МИС	51	1,20	4,80	14,20	34,00	68,00	3,16
	Т	14	1,60	4,40	13,40	33,70	64,00	2,90
Мат 2012	В	1912	1,40	4,20	14,40	30,10	70,00	3,40
	РОМ	576	2,60	2,60	11,50	23,90	59,00	2,15
	ИДФ	1133	1,40	3,90	13,90	29,10	67,00	3,47
	Ш	3	1,70	3,30	13,20	29,00	64,00	3,80

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
ВС Осечина	РОМ	40	1,00	2,80	9,00	26,50	58,00	1,87
	ИДФ	76	1,10	3,50	11,30	32,80	73,00	2,30
	В	194	1,00	3,50	13,50	33,20	77,00	2,42
ЗЗ Зоон	ИДФ	10	1,30	4,30	13,00	32,80	70,00	3,05
	В	379	1,40	4,40	13,40	30,50	75,00	3,01
ВЦ Ваљево	РОМ	199	2,00	2,50	9,40	18,60	60,00	2,01
	ИДФ	167	1,30	4,20	13,70	32,90	75,00	3,37
	В	11	1,20	4,60	13,80	33,40	78,00	3,56
ВС Мићко	В	537	1,30	3,70	12,40	33,00	74,00	3,32
	ИДФ	237	1,20	3,70	12,80	33,30	74,00	3,25
	РОМ	36	1,80	2,40	9,70	24,30	56,00	1,49
Селекција Вет	В	176	1,20	4,30	12,80	31,90	76,00	3,93
	РОМ	233	2,10	2,70	8,90	26,30	54,00	1,79
	ИДФ	186	1,30	4,30	12,30	30,60	67,00	3,27
ЦЗРП Лајковац	МИС	162	1,60	4,10	13,30	28,85	73,00	3,96
	ИДФ	219	1,40	4,20	13,00	35,60	76,00	3,60
	В	233	1,30	3,80	11,60	33,10	74,00	3,55
ПВС Марин Гај	В	70	1,20	4,90	13,30	32,80	72,00	3,57
	РОМ	30	1,90	1,90	6,50	18,80	55,00	2,29
Агровук	В	306	1,40	3,40	13,30	32,00	70,00	3,52
	РОМ	107	2,20	2,40	11,70	27,80	62,00	2,21
	ИДФ	30	1,40	3,40	13,50	33,50	68,00	3,18
Сточарство	В	1515	1,40	3,80	9,70	29,00	74,00	3,32
	РОМ	6	1,70	2,60	7,80	24,20	/	/
	ИДФ	443	1,30	4,20	10,80	31,70	76,00	3,26
Дон Мат	РОМ	10	2,10	3,10	10,90	25,40	54,00	2,10
	В	1254	1,20	3,60	13,70	27,50	69,00	3,39
Икс Плус	В	1587	1,40	4,20	14,40	30,50	81,00	3,80
	ИДФ	672	1,40	3,80	13,90	29,50	75,00	3,60
	РОМ	15	2,10	3,40	12,90	28,30	67,00	3,47
	С	23	1,40	3,90	13,90	29,40	75,00	3,53
ЗЗ Рановчанка	В	647	1,40	3,90	12,90	28,90	70,00	3,80
	ИДФ	245	1,50	3,90	13,00	29,40	72,00	3,96
ЗЗ Дунав Млава	В	446	1,50	3,80	16,50	27,30	71,00	3,89
	ИДФ	550	1,50	3,80	16,50	27,40	71,00	3,79
	РОМ	10	1,90	2,70	11,40	20,80	57,00	2,72

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Сточари Хомоља	В	387	1,40	3,80	12,10	28,50	70,00	3,94
	ИДФ	12	1,70	3,90	12,10	27,60	72,00	4,04
ОЗЗ Скиповљанка	В	236	1,40	3,10	12,00	23,40	71,00	3,61
	Ш	38	1,40	3,10	11,30	21,90	73,00	2,92
	ИДФ	56	1,70	3,10	11,80	23,50	72,00	4,00
Ивановићи 2016 ВГ	В	525	1,80	3,20	13,10	28,40	88,00	3,59
	ИДФ	476	1,90	3,40	13,20	29,80	85,00	3,10
	РОМ	269	3,00	2,60	12,10	25,70	75,00	2,08
	Ш	60	1,80	3,60	13,70	31,10	99,00	3,14
	Т	44	1,30	3,50	13,60	30,70	87,00	3,20
ОЗЗ Млава	РОМ	155	1,80	2,20	11,70	22,00	60,00	2,40
	МИС	38	1,20	3,90	12,10	27,60	78,00	3,96
	В	4106	1,25	4,45	12,40	32,00	75,50	3,85
	ИДФ	434	1,25	3,70	11,90	30,15	69,50	3,58
Праменка	В	1588	1,20	3,90	12,00	28,10	73,00	3,77
	ИДФ	402	1,20	3,90	11,80	27,70	69,00	3,52
Мима Драги и Славиша	В	367	1,30	3,40	10,90	29,20	70,00	3,64
	ИДФ	180	1,40	3,40	11,40	31,60	72,00	3,38
Пурењак Систем	В	99	1,10	3,20	13,00	27,00	74,00	3,20
УС Топола	С	12	1,58	4,75	13,70	34,00	79,60	3,60
	В	740	1,65	4,08	11,10	30,70	82,00	3,90
	ИДФ	388	1,29	3,80	11,50	31,60	71,80	3,80
УОГСР Шумадија	В	2452	1,30	3,90	14,80	31,10	68,00	4,02
	ИДФ	1461	1,30	3,90	15,90	28,60	68,00	4,01
	БЕРГ	95	1,10	4,00	14,80	31,40	68,00	3,71
	ПО	32	1,30	3,40	12,10	27,40	62,00	3,29
	РОМ	264	2,20	2,50	10,80	22,20	60,00	3,22
	Т	1	1,00	3,90	15,80	32,90	68,00	3,90
	Ш	8	1,40	3,90	14,80	31,70	67,00	4,34
МАТ Топоница	ИДФ	268	1,20	4,10	13,40	30,10	72,00	3,59
	В	3647	1,30	4,20	13,40	30,50	74,00	3,63
Дејан Вет	ИДФ	1122	1,30	4,10	13,50	33,50	69,00	3,87
	В	916	1,30	4,20	13,90	33,80	69,00	3,87
БЦС Селект	В	1419	1,10	4,20	13,60	32,40	71,00	4,79
	ПО	494	1,10	2,80	10,60	21,10	65,00	3,47
	ИДФ	110	1,20	4,30	14,10	32,90	74,00	4,54

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Млекара Михајловић	В	200	1,20	3,80	12,80	31,60	68,00	3,74
	ИДФ	88	1,30	3,80	12,80	32,40	68,00	3,28
Зоохигијена Ђуприја	В	42	1,00	3,40	12,20	28,60	63,00	2,69
	ИДФ	69	1,00	3,90	17,20	33,00	69,00	5,32
ВС Параћин	В	3	1,70	3,80	12,20	/	67,00	3,82
	РОМ	137	1,90	2,80	10,10	19,40	53,00	2,23
Агротансковић Промет	В	442	1,10	3,80	11,30	31,70	70,00	3,93
	РОМ	34	1,40	2,20	10,00	22,30	58,00	2,87
	ИДФ	189	1,10	4,00	11,70	32,60	71,00	3,94
УОГСР Бор	РОМ	10	1,70	3,00	14,30	27,70	61,00	2,20
	ИДФ	21	1,30	3,50	15,60	29,30	67,00	3,39
	В	46	1,30	3,40	15,10	29,30	80,00	3,71
Аграр Пореч	В	338	1,30	3,50	13,30	27,40	74,00	3,33
	ИДФ	382	1,30	3,40	13,70	26,00	68,00	2,59
	РОМ	94	1,60	2,40	11,90	23,00	58,00	2,15
Зоотим	В	222	1,20	4,00	11,00	30,30	72,00	3,67
	РОМ	36	1,50	2,70	8,70	26,00	60,00	2,59
	ИДФ	142	1,20	3,80	11,00	30,40	71,00	3,48
Агробисер	В	169	1,20	4,10	12,20	29,60	76,00	3,68
Ген	В	1074	1,40	4,20	13,50	29,10	76,00	3,87
	ИДФ	232	1,30	3,90	13,40	29,40	72,00	4,30
	РОМ	33	2,10	2,80	7,20	18,50	69,00	2,36
НПЦ Селект	В	41	1,10	4,10	14,50	32,70	71,00	3,94
	ИДФ	116	1,20	4,10	14,80	32,80	71,00	4,26
Агроуслуге Плус	В	332	1,40	3,50	11,80	31,20	75,00	3,19
	ИДФ	891	1,40	3,70	11,80	31,40	75,00	3,24
	РОМ	124	2,20	2,20	8,20	/	64,00	2,28
	БЕРГ	32	1,20	4,40	11,00	30,50	77,00	3,01
	МИС	11	1,50	3,70	12,50	31,10	70,00	2,74
Тара Аграр инжењеринг	В	171	1,40	3,60	11,70	32,40	76,00	3,04
	ИДФ	281	1,30	3,80	12,00	31,9	73,00	3,22
Ера селекција	ИДФ	3160	1,50	4,60	14,10	32,00	79,00	3,37
	РОМ	37	1,70	3,70	11,70	26,90	58,00	2,01
	В	394	1,30	4,60	14,20	32,80	82,00	3,38
Бајорс	В	85	1,00	4,60	12,50	30,50	80,00	3,19
	ИДФ	131	1,10	4,60	12,50	30,70	72,00	3,03
Агроборава	В	389	1,20	3,80	11,90	31,60	59,00	3,48

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
ВС Струјић	ИДФ	270	1,30	3,80	12,80	32,00	72,00	3,72
	В	441	1,30	3,70	12,50	31,20	71,00	3,51
Дими Вет	ИДФ	156	1,20	4,70	14,10	33,90	72,00	3,46
Драгачевски сименталац	В	766	1,30	3,80	11,70	29,00	74,00	4,22
	ИДФ	492	1,30	3,80	12,30	29,70	73,00	4,18
	РОМ	22	1,60	2,40	8,40	20,50	60,00	1,95
Веља Фарма Мат	В	1200	1,10	3,80	14,60	30,10	66,00	3,05
	ИДФ	1375	1,20	3,60	15,20	31,10	67,00	3,37
	С	42	1,50	3,80	16,20	32,50	68,00	2,94
	РОМ	116	1,40	2,30	9,30	21,40	52,00	2,06
Сувобор КООП	В	120	1,30	3,90	14,40	27,40	68,00	3,98
	ИДФ	34	1,40	5,00	12,00	27,30	68,00	4,13
	РОМ	192	2,30	2,00	9,40	18,20	55,00	1,86
ВС Риде Вет	В	67	1,00	4,00	11,80	31,30	65,00	3,61
	ИДФ	104	1,20	4,40	11,10	29,90	67,00	3,49
33 Никољача	ИДФ	42	1,20	4,20	12,70	25,20	66,00	3,95
	РОМ	31	1,40	3,00	9,60	20,70	54,00	1,71
	В	346	1,10	4,60	10,10	27,50	65,00	3,97
33 Западна Морава	ИДФ	2416	1,30	3,90	13,90	32,00	67,00	3,72
	В	1238	1,30	4,50	14,50	33,10	70,00	3,89
Симхол	ИДФ	43	1,00	3,10	12,50	27,50	71,00	2,70
	РОМ	413	1,90	2,20	10,20	18,40	59,00	1,48
	С	11	1,00	3,60	12,80	28,40	74,00	2,59
	В	95	1,10	3,10	11,90	26,60	71,00	2,62
Радојевић НЛ	ИДФ	421	1,20	3,90	12,50	31,10	69,00	2,46
	В	123	1,30	3,90	12,60	31,50	71,00	2,49
	РОМ	113	2,10	2,10	9,00	23,10	53,00	1,65
ЗОО Оквир Мат	РОМ	25	1,30	2,60	8,10	26,00	57,00	1,93
ВС Варварин	ИДФ	157	1,20	3,90	11,50	28,00	67,00	3,77
	В	263	1,10	3,90	11,50	27,90	66,00	3,73
Врбница селект	РОМ	158	1,80	3,10	9,80	23,50	64,00	4,04
	В	1342	1,30	3,90	11,90	26,00	67,00	4,18
	ИДФ	122	1,30	4,10	12,20	26,30	75,00	3,98
Зооселект Центар	В	1838	1,40	4,20	14,10	31,90	30,00	4,18
	ИДФ	1348	1,40	3,90	13,70	30,50	76,00	4,14

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Агрисола Рилак	В	31	1,00	4,70	14,10	/	73,00	1,00
ВС Пештерац	В	169	1,20	3,80	13,60	34,70	69,00	3,62
Агромс	В	2022	1,40	4,30	14,10	31,80	80,00	4,20
	ИДФ	393	1,30	4,00	13,80	30,90	76,00	4,16
	РОМ	47	1,70	2,60	9,70	21,50	52,00	3,27
УОГ Мимс	В	1061	1,20	3,80	13,70	29,00	69,00	3,69
	ИДФ	967	1,30	4,00	14,20	32,40	70,00	3,91
	РОМ	80	1,60	2,70	9,80	21,40	62,00	2,67
33 Мица	ПО	41	1,20	3,20	12,70	30,70	59,00	3,29
	В	966	1,20	3,90	13,20	31,40	68,00	3,41
	ИДФ	27	1,20	3,50	12,90	31,70	75,00	3,44
	РОМ	3	2,00	2,00	8,40	19,80	56,00	1,63
Зооматик	В	1110	1,20	4,40	14,90	30,20	69,00	3,90
	ИДФ	346	1,40	4,50	14,90	30,30	71,00	3,96
	ПО	13	1,20	3,10	13,30	27,40	62,00	3,03
ОЗЗ Буковик	В	398	1,40	3,00	13,80	29,40	64,00	3,64
Просперитет Плус	В	386	1,30	3,70	12,30	30,00	60,00	3,42
	ИДФ	110	1,40	4,00	12,80	30,80	64,00	4,02
СМЗ Скорица	В	54	1,20	3,60	13,40	31,00	79,00	4,03
Мат Ђорђевић	ИДФ	51	1,10	4,20	12,70	27,00	73,00	3,29
	В	224	1,20	4,20	12,50	26,10	70,00	3,25
Јевтић Аграр	В	761	1,40	3,60	14,50	26,80	67,00	3,62
	ИДФ	51	1,50	3,60	14,50	26,70	67,00	3,61
ВСТ Селект	В	499	1,30	3,20	11,70	31,00	75,00	3,18
Агроном Кватро	В	529	1,40	4,20	13,70	33,30	70,00	3,45
ВС Сврљиг	В	354	1,10	3,30	10,90	28,60	67,00	2,35
	РОМ	207	1,70	2,40	8,80	23,10	50,00	1,94
УО Генотип	ИДФ	49	1,40	3,70	12,50	31,40	66,00	4,10
	В	143	1,30	3,70	12,20	29,50	70,00	4,17
	РОМ	178	1,90	2,20	9,70	18,10	61,00	2,13
УПМ Гргуре	В	1907	1,40	4,00	13,40	31,60	71,00	3,48
	ИДФ	120	1,40	3,70	13,20	31,00	69,00	6,18
	РОМ	90	1,80	3,00	8,90	22,90	61,00	1,73
ММ Гргуре	В	101	1,40	4,00	13,50	31,60	69,00	3,45
	ИДФ	89	1,30	3,80	13,50	30,70	68,00	3,39

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Стадо	ИДФ	29	1,20	3,30	13,00	24,90	53,00	2,58
	В	62	1,20	3,90	13,60	26,80	70,00	2,83
	ПО	90	1,20	3,70	11,00	24,50	65,00	2,71
Зоотехник 010	В	257	1,00	3,90	13,30	29,50	69,00	3,56
	ПО	19	1,20	3,50	12,50	24,10	62,00	3,23
	ИДФ	73	1,00	4,10	13,20	/	67,00	3,82
ВК Пирот	В	98	1,40	4,00	14,40	27,50	71,00	3,22
	ПО	364	1,20	3,10	13,20	23,60	58,00	2,93
Аграр Бабушница	ПО	849	1,20	3,90	11,80	28,70	70,00	2,51
	ИДФ	14	1,50	3,60	11,90	28,40	73,00	2,61
	В	51	1,20	4,00	12,10	29,10	71,00	2,62
Деми Вет	ПО	83	1,30	3,20	11,30	28,20	64,00	2,55
	ИДФ	49	1,40	3,80	12,60	29,60	70,00	3,22
	В	103	1,50	3,30	13,50	30,10	69,00	3,42
Ђура Вет	В	1743	1,30	4,70	13,40	30,80	69,00	3,40
	ИДФ	229	1,30	4,90	13,00	31,70	69,00	3,62
	РОМ	85	1,80	2,70	9,90	22,30	63,00	2,80
Горан Вет	В	506	1,30	3,60	13,50	28,80	66,00	3,24
ВС Бујановац	В	6951	1,30	3,90	13,90	28,90	66,00	4,32
	ПО	2596	1,30	3,70	13,40	26,50	60,00	3,34
ВС Врање	В	3080	1,10	4,40	12,60	24,10	68,00	3,93
	ИДФ	10	1,00	5,10	13,10	24,30	74,00	4,44
	РОМ	115	1,90	1,50	6,60	14,50	54,00	1,80
ЗОО Агро Мат	В	94	1,40	3,50	13,20	28,90	65,00	4,56
	ПО	45	1,30	3,40	12,20	25,40	56,00	4,19
	РОМ	41	2,80	1,90	8,30	21,70	51,00	2,06
ОУ Босилеград	В	53	1,50	3,50	12,30	29,00	68,00	3,44
ЗЗ Слога	ИДФ	1004	1,50	3,40	12,00	31,50	81,00	3,92
	В	7634	1,40	3,30	11,70	31,20	78,00	3,83
Бовис	ИДФ	468	1,20	3,90	12,40	32,20	72,00	3,47
	РОМ	16	2,80	2,60	8,10	26,00	63,00	2,46
	В	208	1,20	4,40	12,70	32,00	70,00	3,31

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
ИПН	ИДФ	782	1,10	3,50	12,70	29,00	80,00	3,13
	РОМ	115	1,90	2,70	9,20	22,60	72,00	2,37
	Ш	11	1,50	4,30	14,50	31,70	83,00	3,66
	С	20	1,20	4,10	13,90	31,40	82,00	3,51
	В	880	1,10	3,40	12,30	28,40	82,00	3,17
УПУСЖ Барајево	РОМ	147	1,94	1,81	9,00	15,30	61,40	2,50
	ИДФ	454	1,27	2,98	11,90	27,90	72,00	3,30
	В	127	1,43	3,41	12,60	29,50	71,40	3,30
Фармер консалтинг	РОМ	95	2,00	2,50	8,50	18,50	55,00	2,20
	ИДФ	665	1,56	3,90	11,80	31,80	70,00	3,86
	В	182	1,30	4,00	12,10	32,20	70,00	3,78
33 Влашка	ИДФ	158	1,14	4,03	13,70	30,20	75,00	4,00
	В	4584	1,22	4,20	13,70	28,90	76,70	3,70
Кнез Аграр	ИДФ	13	1,30	3,20	11,80	19,50	80,00	3,78
	В	69	1,50	3,00	11,70	19,50	76,00	3,37

В – ВИРТЕМБЕРШКА ПАСА/MERINOLANDSCHAF, ИДФ – ИЛ ДЕ ФРАНС/ILE DE FRANCE, РОМ – РОМАНОВСКА/ROMANOV SHEEP, МИС – МИС/MIS, Т – ТЕКСЕЛ/TEXEL, БЕРГ-БЕРГАМО/BERGAMO, ПО-ПИРОТСКА ОПЛЕМЕЉЕНА/PIROT IMPROVED, С – САФОЛК/SUFFOLK; / - НЕМА ПОДАТАКА

Контрола продуктивности је извршена код 123.583 грла, што је у односу на претходну годину повећање од 6,5%. Највећи број грла (9.547) је установљен под контролом ВС „Бујановац“, а најмањи (25) у „Зооквир Мат“.

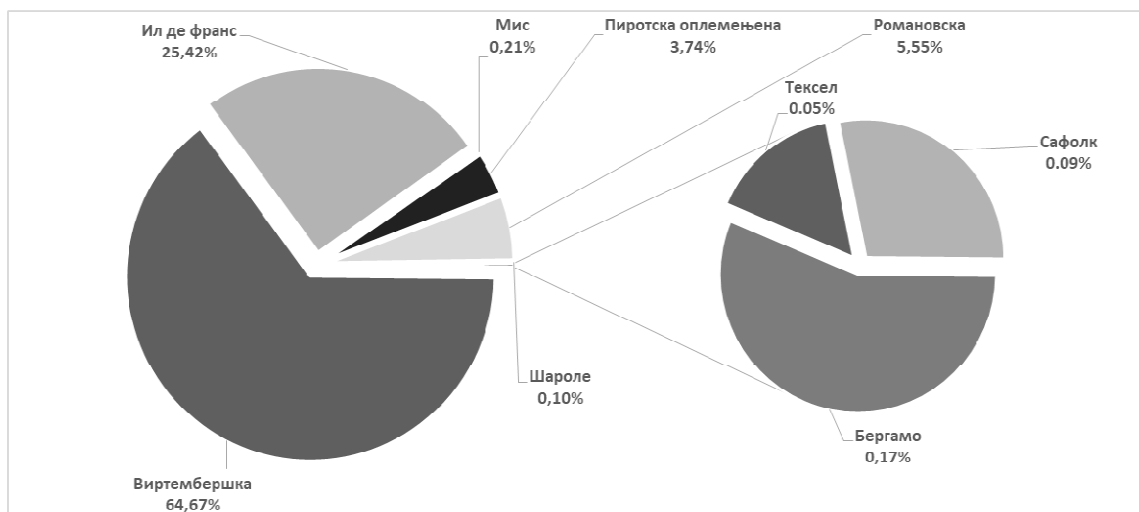
Евидентна је варијабилност у погледу параметара продуктивности, чак и у оквиру истог генотипа. Познато је да се са родитеља на потомство преносе гени, а не особине. Трансформација наследне информације у особину је могућа уколико се обезбеде одређени услови (исхрана, услови на фарми, година, сезона). Ово је последица чињенице да гени обезбеђују потенцијал да се одређена особина испољи, што зависи од фактора спољашње средине. Дакле, интеракција генотипа и околине, детерминише ниво експонирања особина.

Херитабилитет особина, као генетски праментар, је динамична категорија која се мења током године, у зависности од промене генетске структуре популације и услова средине. Тако је вредност херитабилитета за прираст јагњади у дојном периоду ниска, да би након одбијања, била висока. То се објашњава чињеницом што јагњад у првих месец до 2 месеца, велики део прираста остварују из млека (услови средине), а касније и генотип почиње све више да испољава различит утицај.

Из угла расне структуре (графикон 4), најзаступљенија је Виртембершка овца (Merinolandshaf) са 64,67%, од укупно контролисаних грла. Следе Ille de France 25,45% (21.90%), пиротска оплемењена са 3,74%, романовска (5,55%), МИС (0.21%), шароле (0,10%), бергамо (0,17%), сафолк (0,09%) и тексел (0,05%).

Графикон 4: Заступљеност племенитих раса оваца у контроли продуктивности (%)

Graph 4. Percentage of genotypes in control of productive parameters (%)

У циљу ефикасније процене фенотипова, у табели 14 су приказани резултатни контроле особине плодности, телесне развијености и приноса вуне, по генотиповима.

Табела 14: Контрола продуктивности племенитих раса оваца , по генотиповима

Table 14. Control of productive parameters of ewes, by genotype

Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Виртембершка	79.921	1,29	3,89	12,97	29,92	70,98	3,52
Ил де франс	31.417	1,31	3,92	13,05	29,94	71,03	3,63
МИС	262	1,38	4,13	13,03	30,39	72,25	3,45
Пиротска оплемењена	4.626	1,24	3,42	12,35	26,65	61,80	3,11
Романовска	6.856	1,93	2,51	9,64	22,17	58,84	2,25
Шароле	120	1,56	3,64	13,50	29,08	77,20	3,57
Бергамо	214	1,17	4,37	13,73	33,03	70,67	3,26
Тексел	59	1,30	3,93	14,27	32,43	73,00	3,33
Сафолк	108	1,34	4,03	14,10	31,14	75,72	3,23
Укупно / Total	123.583						

Највећу плодност (1,93) је остварила романовска раса оваца, што је и очекивано, обзиром да се ради о раси високе плодности.

Расе оваца за производњу меса (шароле, тексел, сафолк, ИДФ, МИС) су специјализоване и имају одличне потенцијале у погледу прираста и телесне масе, што је евидентно из табеле 14.

Телесна маса јагњади на рођењу је била највећа код бергамо и МИС јагњади (4,37 и 4,13 kg, редом), док су јагњад бергамо и шароле расе била најтежа са 30 дана (13,73 и 13,50 kg, редом), а бергамо јагњад су остварила и највећу телесну масу при залучењу (33,03 kg).

Одрасла грла која припадају шароле раси, су остварила највећу телесну масу (77,20 kg), док је принос вуне (3,63 kg) био највећи код оваца Ile de France расе.

Како је претходно поменуто, на параметре продуктивности зависе како генетски, тако и парагенетски услови, који укључују услове гајења, квалитета и доступности хране, технологије исхране, неге, здравствене заштите, сезоне и године. Да би се потпуније разумели остварени продуктивни параметри посматраних генотипова, у наредном поглављу је приказан тренд посматраних продуктивних параметара у последњих пет година.

Тренд производних параметара оваца племенитих раса, у периоду 2019. - 2023. година

У наредним табелама су приказани трендови производних параметара код племенитих раса оваца.

Табела 15: Контрола продуктивности виртембершке расе

Table 15: Control of productive parameters for Merinolandschaf

Година/Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,33	3,72	12,65	29,27	69,86	3,48
2020	1,32	3,81	12,99	29,09	71,00	3,55
2021	1,29	3,79	13,00	29,12	69,59	3,51
2022	1,31	3,85	13,12	32,58	71,34	3,90
2023	1,29	3,89	12,86	29,92	70,98	7,40

Табела 16: Контрола продуктивности расе ил де франс

Table 16: Control of productive parameters for Ile de france

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,42	3,71	12,98	29,91	70,21	3,57
2020	1,37	3,84	13,02	29,77	69,05	3,61
2021	1,35	3,85	12,91	29,86	70,53	3,58
2022	1,35	3,85	12,99	29,89	71,23	3,56
2023	1,31	3,92	13,05	29,94	71,03	3,63

Табела 17: Контрола продуктивности МИС расе

Table 17: Control of productive parameters for MIS

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,19	3,89	14,24	31,18	69,79	3,09
2020	1,29	3,93	10,87	29,00	63,51	2,62
2021	1,22	3,90	15,32	27,77	65,60	2,59
2022	1,46	4,00	12,78	29,50	75,75	3,81
2023	1,38	4,13	13,03	30,39	72,25	3,45

Табела 18: Контрола продуктивности расе тексел

Table 18: Control of productive parameters for Texel

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,21	4,51	14,48	25,44	79,61	3,93
2020	1,37	4,90	15,15	35,35	91,70	4,30
2021	1,95	3,50	13,85	29,60	78,00	3,46
2022	2,00	3,40	13,30	30,80	89,00	3,19
2023	1,30	3,93	14,27	32,43	73,00	3,33

Табела 19: Контрола продуктивности расе шароле

Table 19: Control of productive parameters for Charolais

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,27	4,16	14,36	28,95	79,07	3,31
2020	1,28	3,99	14,84	29,31	84,18	3,45
2021	1,16	3,73	13,31	26,75	72,63	3,03
2022	1,46	3,74	14,04	28,83	75,74	3,18
2023	1,56	3,64	13,50	29,08	77,20	3,57

Табела 20: Контрола продуктивности расе сафолк

Table 20: Control of productive parameters for Suffolk

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,11	4,87	14,10	29,27	70,58	3,65
2020	1,38	3,60	13,80	28,60	56,90	3,50
2021	1,80	4,10	14,60	29,60	75,50	3,98
2022	1,33	3,53	13,68	30,30	72,50	3,23
2023	1,34	4,03	14,10	31,14	75,72	3,23

Табела 21: Контрола продуктивности расе пиротска оплемењена

Table 21: Control of productive parameters for Pirot improved

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,11	2,11	7,80	20,27	44,65	1,40
2020	1,27	3,11	11,94	25,45	61,54	2,96
2021	1,24	3,48	12,33	26,72	62,79	3,09
2022	1,28	3,42	12,19	26,43	62,60	3,15
2023	1,24	3,42	12,35	26,65	61,80	3,11

Табела 22: Контрола продуктивности расе бергамо

Table 22: Control of productive parameters for Bergamo

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,22	3,80	13,74	31,49	70,88	3,44
2020	1,12	3,70	14,60	31,30	67,50	3,70
2021	1,30	3,50	12,30	26,20	63,00	3,37
2022	1,40	3,90	13,75	29,50	69,50	3,56
2023	1,17	4,37	13,73	33,03	70,67	3,26

Табела 23: Контрола продуктивности расе романовска

Table 23: Control of productive parameters for Romanov sheep

Година	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	2,40	2,52	9,03	21,88	58,27	2,50
2020	2,28	2,38	9,11	21,44	56,16	2,16
2021	2,11	2,50	9,24	22,24	55,51	2,22
2022	2,08	2,52	9,51	21,63	58,60	2,33
2023	1,93	2,51	9,64	22,17	58,84	2,25

Производне перформансе оваца племенитих раса, у протеклом петогодишњем периоду, су се кретале у оквиру стандарда за испитиване расе. Извесна одступања су се јавила код МИС популације, тексел, шароле и сафолк, што се може објаснити малом популацијом, тј. недовољним бројем јединица посматрања.

Плодност оваца је основни предуслов биолошке ефикасности оваца, у погледу повећања производње меса. Број потомака добијених по јагњењу је један од најважнијих показатеља продуктивности. Херитабилитет плодности се креће од 0,05 - 0,20, док је фенотипска варијабилност доста висока.

Висок коефицијент варијације и поред ниске наследности, пружа могућност остварења ефеката селекције. У том смислу, препорука је да се следи сновни принцип селекције оваца на плодност који подразумева да се задрже за приплод јединке које потичу из близаначких и тројних легала као и одабир оваца након првог јагњења.

Поред особина плодности које су карактеристична за женска приплодна грла, успех у повећању броја потомака зависи и од репродуктивних карактеристика приплодњака, имајући у виду чињеницу да отац преноси половину свог генског комплекса на потомке.

Тачност селекције на већу плодност би свакако повећала оцена приплодних овнова по потомству, на већем броју кћери, за шта, нажалост код нас, још увек не постоје адекватни услови, односно не постоји станица за прогени тест. Побољшање особина плодности код ових племенитих раса, укључује поред тога и рад на побољшању комплетног менаџмента.

АУТОХТОНЕ РАСЕ

У табели 24 су представљени резултати контроле продуктивности аутохтоних раса оваца.

Табела 24: Контрола продуктивности аутохтоних раса оваца
 Table 24: Control of productive parameters for autochthonous sheep breeds

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
ВС Доњи Срем	СЈ	180	1,02	2,78	12,51	26,58	63,72	2,57
Агромат Гаја	СЈ	486	1,20	3,80	12,10	22,10	59,00	2,15
ВС Веск	СЈ	2475	1,00	3,10	12,30	26,40	61,00	2,05
Лане ИН	СЈ	10637	1,20	3,00	11,50	27,10	62,00	2,18
Мат 2012	СЈ	987	1,30	3,20	12,40	26,40	62,00	2,76
ВС Осечина	Б	107	1,00	2,50	9,30	25,80	49,00	1,87
	КАРАК	24	1,00	2,40	8,10	21,70	43,00	1,59
	ПП	34	1,00	2,50	8,60	25,80	44,00	1,52
	СЈ	1603	1,10	3,00	10,60	29,60	59,00	1,80
ВС Лаловић	СЈ	657	1,00	3,60	12,50	26,00	60,00	1,82
ЗЗ Зоон	СЈ	8041	1,20	3,50	12,00	27,90	67,00	2,32
ВЦ Ваљево	СЈ	5253	1,20	3,60	11,90	27,50	67,00	2,87
ВС Мићко	СЈ	2537	1,10	3,00	11,20	29,90	67,00	2,54
	СВ	42	1,20	3,20	10,40	26,10	62,00	2,54
Селекција Вет	СЈ	6740	1,20	3,60	10,70	28,60	60,00	2,76
ЦЗРП Лајковац	ПП	9	1,22	2,80	7,80	13,10	43,00	2,02
	КАРАК	9	1,10	3,30	8,80	14,30	45,00	2,00
	СЈ	530	1,30	3,20	10,00	29,50	63,00	2,30
ПВС Марин Гај	СЈ	715	1,10	3,90	11,20	31,10	62,00	2,45
Агровук	СЈ	30	1,30	3,20	12,50	30,90	69,00	3,07
	Л	38	1,20	3,50	13,40	31,50	64,00	2,88
Икс Плус	СВ	857	1,40	3,70	13,40	28,80	64,00	3,43
	Л	72	1,30	3,70	13,60	28,70	66,00	3,54
	СЈ	258	1,40	4,00	14,00	29,90	70,00	3,45
ЗЗ Дунав Млава	СВ	178	1,10	3,00	11,20	26,50	55,00	3,20
Сточари Хомоља	СЈ	51	1,40	3,70	11,60	27,70	64,00	2,23
	СВ	20	1,80	3,60	11,60	26,30	52,00	2,01
Ивановићи 2016 ВГ	Л	29	1,20	2,80	11,90	23,70	78,00	3,37

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
ОЗЗ Млава	СВ	3294	1,30	3,80	12,20	26,90	55,00	2,42
	КВ	20	1,30	3,60	11,00	22,50	47,00	1,78
	Л	27	1,20	3,20	11,30	25,60	56,00	2,63
	СЈ	10	1,10	3,40	11,50	26,00	63,00	2,94
Праменка	СВ	2229	1,20	3,80	12,00	26,90	56,00	2,41
	СЈ	5	1,20	31,00	11,30	24,50	59,00	3,40
	КВ	14	1,20	3,30	11,00	24,50	52,00	3,16
	Б	45	1,10	3,60	10,80	21,70	55,00	1,73
Пурењак систем	СЈ	287	1,20	2,80	12,30	24,10	68,00	2,97
УОГСР Шумадија	СЈ	1412	1,20	3,70	13,90	26,90	66,00	3,46
Дејан Вет	СЈ	561	1,30	3,10	11,20	27,00	65,00	2,64
БЦС Селект	СЈ	1399	1,10	3,20	11,50	28,90	62,00	2,78
Зоохигијена Ћуприја	СВ	78	1,00	3,60	12,80	26,20	54,00	2,98
	СЈ	20	1,30	2,70	11,30	29,00	59,00	1,33
УОГСР Бор	СВ	551	1,20	3,00	13,80	27,90	56,00	2,54
	СЈ	40	1,20	3,30	15,60	29,60	63,00	2,42
Аграр Пореч	СВ	1111	1,10	2,30	11,60	23,90	56,00	2,01
	СЈ	170	1,10	2,50	12,30	22,70	59,00	2,21
	КАРАК	2	1,00	2,30	11,20	21,40	51,00	3,10
	КВ	97	1,20	2,40	11,60	22,90	53,00	2,69
Зоотим	КВ	11	1,10	2,60	8,10	26,30	58,00	3,04
	СВ	563	1,10	3,20	9,30	27,60	61,00	2,86
Агробисер	КВ	105	1,00	3,80	9,60	25,30	55,00	2,95
	СВ	1047	1,10	3,80	10,80	27,60	62,00	2,97
Ген	КВ	1157	1,00	3,40	11,60	24,10	55,00	3,25
	СВ	1323	1,20	3,40	12,80	24,60	56,00	3,57
НПЦ Селект	СВ	942	1,20	2,80	8,60	26,30	56,00	2,73
Агроуслуге Плус	КАРАК	30	1,00	2,30	8,00	20,10	52,00	1,76
	СЈ	3150	1,40	2,60	10,40	28,90	64,00	2,51
Тара Аграр инжењеринг	СЈ	1479	1,30	2,80	10,50	29,90	65,00	2,76
Ера селекција	СЈ	3184	1,30	4,20	13,30	30,70	73,00	2,60
Бајорс	СЈ	1293	1,10	4,10	12,00	29,50	64,00	2,26
Агроборава	СЈ	3630	1,10	3,20	10,50	28,90	56,00	2,07
ВС Струјић	СЈ	3828	1,30	3,00	11,00	27,30	60,00	2,03

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Дими Вет	СЈ	1653	1,20	3,30	11,50	28,60	64,00	1,76
Друштво Рожајац	СЈ	5307	1,00	3,10	10,80	/	62,00	2,17
СП Пештерско Поље	СЈ	4604	1,20	3,00	10,60	30,00	61,00	2,30
Драгачевски сименталац	СЈ	1442	1,20	3,40	10,40	27,00	63,00	2,25
Веља Фарма Мат	СВ	50	1,10	3,00	10,90	22,20	64,00	2,07
	СЈ	3696	1,10	3,00	11,40	25,90	61,00	2,42
	Б	14	1,00	2,40	9,30	21,40	56,00	1,96
Сувобор КООП	СЈ	719	1,20	3,40	11,60	23,20	64,00	2,73
Голијски сименталац	СЈ	600	1,10	2,60	8,10	26,70	61,00	2,02
Риде Вет	СЈ	116	1,10	3,40	10,10	27,70	64,00	2,65
УС Тутин	СЈ	1425	1,20	3,20	10,50	29,10		1,92
ЗЗ Никољача	СЈ	3623	1,10	3,70	8,10	25,10	59,00	3,16
ЗЗ Западна Морава	СЈ	2469	1,20	2,90	9,90	25,90	63,00	2,86
Хексавет	СЈ	530	1,30	3,40	12,00	24,10	59,00	2,32
Агровекс	СЈ	2615	1,10	3,30	9,60	30,10	59,00	1,69
Симхол	СЈ	1340	1,10	2,90	11,60	26,90	69,00	2,39
МДС Пљевљани	СЈ	20322	1,10	3,20	12,00	31,80	66,00	2,21
СП Херић	СЈ	3319	1,00	3,70	9,50	29,40	63,00	2,50
Радојевић НЛ	СЈ	1510	1,20	2,70	9,80	29,40	58,00	1,80
ЗОО Оквир Мат	СЈ	2108	1,10	3,20	9,90	28,90	66,00	2,25
СМС Пештер	СЈ	2653	1,10	3,40	10,80	36,10	66,00	2,32
ВС Варварин	СЈ	30	1,20	3,10	10,50	26,60	59,00	3,45
	СВ	29	1,00	3,70	10,90	25,50	59,00	2,67
Врбница селек	КВ	219	1,20	3,40	10,40	21,00	56,00	3,58
	СЈ	3373	1,20	3,30	10,70	24,00	61,00	3,19
	Л	24	1,20	3,10	9,70	21,40	58,00	3,57
	ПП	4	1,00	2,70	10,40	19,40	52,00	3,65
	СВ	11	1,20	3,30	11,20	25,90	69,00	3,22
Зооселект Центар	СЈ	1296	1,30	3,30	12,70	28,70	66,00	3,26
	СВ	137	1,30	3,20	12,40	28,50	60,00	3,34

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Агрисола Рилак	СЈ	30	1,00	4,00	14,00	/	60,00	2,37
ВС Пештерац	СЈ	365	1,20	3,20	11,30	25,10	62,00	2,79
Агромс	СЈ	2300	1,30	3,20	12,70	28,40	68,00	3,27
	СВ	149	1,30	3,20	12,20	28,20	70,00	3,50
УОГ Мимс	СВ	113	1,00	4,00	12,30	27,50	56,00	2,97
	СЈ	51	1,00	4,00	13,30	27,40	68,00	3,52
ЗЗ Мица	СЈ	1506	1,20	3,10	12,60	30,50	59,00	2,49
Зооматик	СЈ	1167	1,20	3,30	12,40	26,30	64,00	2,48
ОЗЗ Буковик	СВ	220	1,30	2,60	12,60	25,60	55,00	3,60
Просперитет Плус	СВ	189	1,20	3,20	11,40	28,40	56,00	2,48
СМЗ Скорица	СВ	128	1,10	2,90	11,90	28,30	63,00	3,14
Мат Ђорђевић	СВ	179	1,10	2,50	11,00	25,00	54,00	2,79
Јевтић Аграр	СЈ	10	1,50	2,60	7,80	22,10	61,00	3,03
	СВ	336	1,20	3,00	9,90	19,30	57,00	2,64
ВСТ Селект	СВ	255	1,10	3,20	9,60	28,50	59,00	2,93
Агроном Кватро	СВ	129	1,30	3,30	11,50	30,50	62,00	3,00
ВС Сврљиг	СВ	1780	1,00	3,10	10,10	26,90	56,00	2,31
	КВ	110	1,10	2,70	8,70	23,10	53,00	2,10
Аграрсервис Тим	КВ	12	1,20	3,90	9,00	/	48,00	3,43
	СВ	3256	1,10	4,20	10,60	25,70	58,00	3,00
УО Генотип	СВ	119	1,30	3,00	11,30	25,40	55,00	1,82
	СЈ	83	1,20	2,90	10,70	21,20	55,00	1,88
УПМ Гргуре	СЈ	1189	1,30	3,60	12,60	30,50	64,00	2,41
ММ Гргуре	СЈ	243	1,40	3,60	13,10	30,50	62,00	2,43
Стадо	СВ	626	1,10	3,10	11,20	21,20	59,00	2,42
	Б	77	1,20	3,70	8,70	19,40	60,00	3,11
	КАРАК	106	1,00	2,20	7,20	18,80	44,00	1,69
	КВ	39	1,20	3,00	8,00	19,30	51,00	1,82
	ПП	208	1,00	2,30	7,30	18,70	44,00	1,74
Зоотехник 010	СВ	1391	1,10	3,30	12,50	24,00	57,00	2,59
ВК Пирот	СВ	1161	1,20	3,10	11,90	23,40	54,00	2,34
	СЈ	121	1,20	3,30	12,90	23,10	58,00	2,50
Аграр Бабушница	СВ	820	1,20	3,10	10,70	25,00	53,00	2,52
	СЈ	14	1,20	3,60	11,50	27,30	55,00	2,46

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Деми Вет	СВ	522	1,40	2,90	9,10	22,60	58,00	2,06
Ђура Вет	СЈ	971	1,30	3,50	10,90	27,40	65,00	6,04
	СВ	110	1,30	3,30	10,30	27,40	64,00	2,91
	Л	55	1,30	3,50	10,80	27,70	65,00	3,19
ВС Милош Вет	СВ	135	1,20	3,20	9,50	26,60	50,00	2,19
	СЈ	91	1,30	3,10	9,60	26,90	47,00	2,14
ВС Врање	КАРАК	7	1,30	1,60	8,90	/	40,00	1,36
	СЈ	533	1,00	3,70	10,60	20,80	57,00	2,55
ОУ Босилеград	ПП	10	1,10	2,30	7,50	19,90	48,00	1,76
	КАРАК	15	1,10	2,50	7,20	16,80	45,00	1,30
	СЈ	1169	1,20	3,00	11,00	26,00	57,00	2,40
Бовис	СЈ	775	1,10	3,60	11,20	29,70	64,00	2,52
ИПН	СЈ	1050	1,10	3,00	10,80	24,80	72,00	2,78
УПУСЖ Барајево	СЈ	723	1,24	2,85	11,40	27,20	68,80	2,90
Фармер консалтинг	СЈ	341	1,40	4,00	12,20	32,20	65,00	2,86
ЗЗ Влашка	Л	1923	1,20	3,63	12,70	26,70	67,30	3,00
Jerry catering service	СВ	247	1,20	3,10	12,90	23,30	55,00	2,15

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: СЈ – СЈЕНИЧКА ОВЦА/SJENICA SHEEP, Б – БАРДОКА/BARDOKA STRAIN, ПП – ПИРОТСКА ПРАМЕНКА/PIROT STRAIN, КА – КАРАКАЧАНСКА ПРАМЕНКА/KARAKACHAN STRAIN, СВ – СВРЉИШКА ПРАМЕНКА/SVRLJIG STRAIN, Л – ЛИПСКА ПРАМЕНКА/LIPA STRAIN, КВ – КРИВОВИРСКА ПРАМЕНКА/KRIVOVIR STRAIN

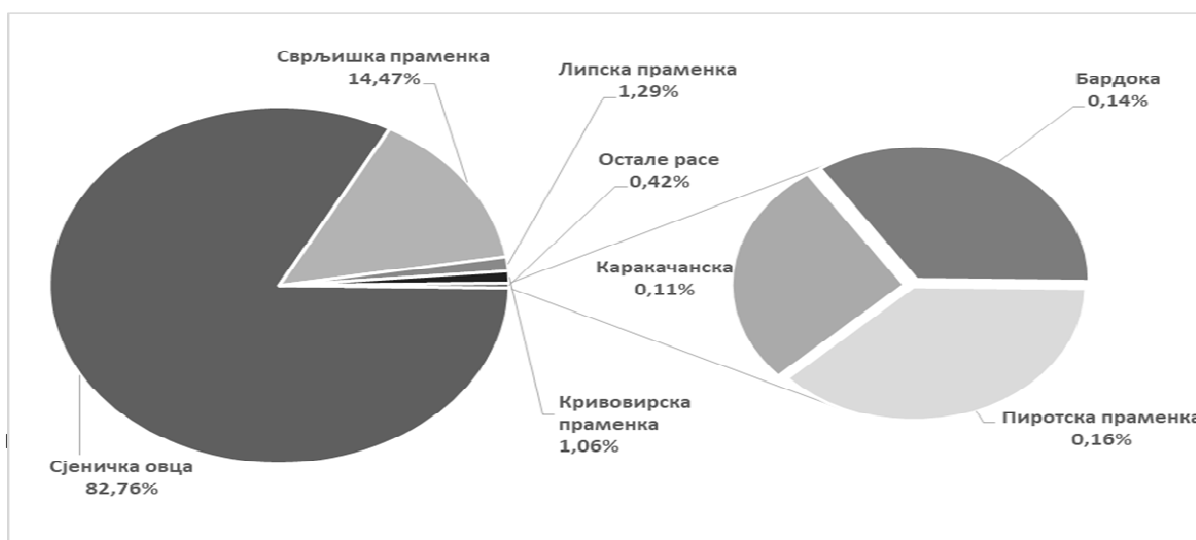
Контрола продуктивности оваца аутохтоних раса је извршена на укупно 168.110 грла, што је у односу на претходну годину (136.590 грла у 2022. години), повећање од 23%.

Највећи број грла је био под контролом МДС „Пљевљани“ (20.322) из Новог Пазара, док је најмањи број грла аутохтоних раса оваца (29), био под контролом основне одгајивачке организације „Ивановићи 2016 ВГ“ из Великог Градишта.

Имајући у виду расну структуру (приказано у графикону 5), евидентно је да у контроли продуктивности доминира популација сјеничке овце (82,76%). Сврљишка праменка је заступљена са 14,47%, липска са 1,29%, кривовирска са 1,06%, док су пиротска праменка (0,16%), каракачанска (0,11%) и бардока (0,14%), биле заступљене у значајно мањем проценту.

Графикон 5: Заступљеност аутохтоних раса оваца у контроли продуктивности, (%)

Graph 5. Percentage of autochthonous genotypes in control of productive parameters, (%)

Табела 25: Контрола продуктивности аутохтоних раса оваца , по генотиповима

Table 25: Control of productive parameters for autochthonous breeds, by genotypes

Генотип/ Genotype	Број грла/ Number	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу / Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight (kg)	Принос вуне/ Wool yield (kg)
Сјеничка овца	139.130	1,19	3,68	11,39	27,59	62,66	2,57
Сврљишка праменка	24.327	1,19	3,24	11,31	25,96	58,05	2,71
Липска праменка	2.168	1,23	3,35	11,91	26,47	64,90	3,17
Кривовирска праменка	1.784	1,15	3,21	9,90	23,22	52,80	2,78
Пиротска праменка	265	1,06	2,52	8,32	19,38	46,20	2,14
Каракачанска	193	1,07	2,37	8,49	18,85	45,71	1,83
Бардока	243	1,08	3,05	9,53	22,08	55,00	2,17
Укупно / Total				168.110			

Анализом остварених резултата по генотиповима, уочљиво је да је липска овца остварила највећу плодност (1,23). У циљу реалније плодности, сугестија је евидентирање свих јагњади, без обзира на пол и статус, у Регистар јагњади.

Највећу масу на рођењу остварила су јагњад сјеничке овце (3,68 kg), док су јагњад липске, сврљишке и кривовирске праменке била нешто лакша на рођењу. Ипак, најлакша на рођењу су била јагњад каракачанске праменке (2,37 kg).

После тридесет дана, најбоље су напредовала јагњад липске праменке, те је њихова маса износила 11,91 kg, односно у овом периоду су остварила просечан прираст од 285,33 грама. Јагњад сјеничке (11,39 kg) и сврљишке праменке (11,31 kg) су остварила просечне прирасте од 257 грама, односно 269 грама редом. У овом периоду, најмање су напредовала грла пиротске праменке, са прочесним прирастом од 193 грама и ово је уједно једини генотип чији је прираст испод 200 грама.

Маса при залучењу је била највећа код грла сјеничке овце, док су маса одраслих грла, и принос вуне били највећи код липске праменке.

Тренд производних параметара аутохтоних раса оваца у периоду 2019. - 2023. година

Као и код генотипова који су сврстани у групу племенитих, и код аутохотних раса је за боље разумевање продуктивних параметара потребно посматрати и вишегодишње трендове. Због тога су у наредним табелама приказани трендови производних перформанси оваца, аутохтоних раса.

Табела 26: Контрола продуктивности расе сјеничка оваца

Table 26: Control of productive parameters for Sjenica sheep

Година/Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,27	3,20	11,06	27,02	58,23	2,29
2020	1,24	3,20	11,09	26,92	60,79	2,42
2021	1,40	3,27	11,17	31,66	60,68	2,49
2022	1,21	3,26	11,25	27,70	62,12	2,49
2023	1,19	3,68	11,39	28,07	62,66	2,57

Табела 27: Контрола продуктивности расе сврљишка праменка

Table 27: Control of productive parameters fo Svrlijig strain

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,29	3,15	11,42	24,97	56,31	2,84
2020	1,22	3,11	11,66	25,26	57,11	2,78
2021	1,22	3,21	11,35	25,24	56,06	2,84
2022	1,21	3,22	11,49	25,12	57,48	2,78
2023	1,19	3,24	11,31	25,96	58,05	2,71

Табела 28: Контрола продуктивности расе липска праменка

Table 28: Control of productive parameters for Lipa strain

Година/Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,57	3,22	11,83	26,40	74,18	3,83
2020	1,23	3,51	13,06	28,52	55,12	3,34
2021	1,20	3,52	13,00	27,94	69,10	3,34
2022	1,26	3,46	12,49	27,48	66,23	3,31
2023	1,23	3,35	11,91	26,47	64,90	3,17

Табела 29: Контрола продуктивности расе кривовирска праменка

Table 29: Control of productive parameters for Krivovir strain

Година/Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,38	2,85	9,98	23,95	51,89	2,66
2020	1,18	2,90	9,60	21,95	53,84	2,56
2021	1,15	3,09	9,77	23,54	53,74	2,73
2022	1,22	3,08	10,02	23,99	52,78	2,84
2023	1,15	3,21	9,90	23,22	52,80	2,78

Табела 30: Контрола продуктивности расе пиротска праменка

Table 30: Control of productive parameters for Pirot strain

Година/Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,11	2,11	7,80	20,27	44,65	1,40
2020	1,09	2,45	8,4	19,35	45,5	2,00
2021	1,11	2,2	7,5	19,7	46	1,71
2022	1,10	2,15	7,35	18,8	45,5	1,64
2023	1,06	2,52	8,32	19,38	46,2	2,14

Табела 31: Контрола продуктивности расе каракачанска праменка

Table 31: Control of productive parameters for Karakachan strain

Година/ Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,09	2,16	6,71	19,73	42,96	1,42
2020	1,09	2,23	7,97	16,87	42,40	1,67
2021	1,18	2,10	7,37	17,37	42,07	1,42
2022	1,08	2,13	7,70	17,60	44,00	1,44
2023	1,07	2,37	8,49	18,85	45,71	1,83

Табела 32: Контрола продуктивности расе бардока

Table 32: Control of productive parameters for Bardoka strain

Година/Year	Плодност/ Fertility (%)	Маса на рођ./ Birth weight (kg)	Маса са 30 дана / Weight after 30 days (kg)	Маса при залучењу /Weaning weight (kg)	Маса одраслих грла / Adult weight(kg)	Принос вуне / Wool yield (kg)
2019	1,12	2,82	8,80	22,90	59,40	2,12
2020	1,07	3,55	8,90	22,85	53,70	2,20
2021	1,13	3,40	8,37	17,20	58,03	2,21
2022	1,20	3,40	9,05	23,30	58,50	2,41
2023	1,08	3,05	9,53	22,08	55,00	2,17

Аутохтоне расе, односно популације оваца, представљају генетичко наслеђе и значајан сегмент агробиодиверзитета. Неке од њих су у статусу критично или високо угрожених популација, што њихово праћење, контролу и опсервацију уопште, чини још значајнијом.

Анализом протеклог петогодишњег периода, евидентно је да су се контролисане производне перформансе кретале у оквирима стандарда за посматране расе (популације). Као што је познато, фенотипска вредност квантитативних особина (маса тела, прираст, принос вуне), је условљена генетском вредношћу као и факторима спољне средине.

Гени су одговорни за тенденцију испољавања, а до ког нивоа ће се то десити, зависи од фактора спољашње средине. Резултат интеракције генотип и средина, где исхрана и интензивнији систем гајења имају пресудан значај, је евидентан на примеру липске овце која је супериорнија у односу на остале популације праменки.

Извесна одступања су последица чињенице да је у питању мали број грла код генетичких ресурса, што отежава објективну математичко-статистичку процедуру као и извођење веродостојних закључака.

КОНТРОЛА МЛЕЧНОСТИ

Резултати контроле млечности аутохтоних раса оваца су приказани у табели 33. Највећи број грла, као и генотипова који се музу (5), је био под контролом основне одгајивачке организације „Стадо“ (908 грла). С друге стране, најмањи број грла је био под контролом ООО 33 „Дунав Млава“ (13 грла).

Табела 33: Контрола млечности аутохтоних раса оваца

Table 33: Control of milk production for autochthonous sheep breeds

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Вредности особина млечности оваца / Parameters				
			Трајање лактације, дана / Lactation duration, days	Количина млека, укупно, kg / Total milk yield, kg	Количина млека, дневно kg / Daily milk yield, kg	Млечна маст, % / Milk fat, %	Протеини, % / Proteins, %
Агровук 2020	Л	38	122	80,10	0,66	7,12	5,79
Икс Плус	СВ	65	103	66,90	0,65	6,17	4,15
Сточари Хомоља	СЈ	51	88	64,80	0,73	6,34	5,33
	СВ	30	95	67,80	0,71	6,00	5,34
33 Дунав Млава	СВ	13	102	45,60	0,45	7,96	3,44
О33 Млава	СВ	203	94	46,70	0,50	7,55	4,29
Праменка	СВ	253	97	57,10	0,59	7,94	4,41
Канц. за пољ. Жагубица	СВ	179	91	85,20	0,94	6,57	4,49
УОГСР Бор	СВ	462	96	74,20	0,77	6,32	3,98
Аграр Пореч	СВ	82	91	67,80	0,75	6,57	4,41
	КВ	91	92	68,50	0,75	6,49	4,41
Зоотим	СВ	62	86	62,30	0,72	6,67	3,32
Агробисер	КВ	49	123	116,80	0,95	7,38	3,83
	СВ	212	131	132,10	1,01	7,66	3,83
Ген	КВ	414	117	82,10	0,70	7,20	4,23
	СВ	288	106	66,90	0,63	7,62	3,89
НПЦ Селект	СВ	134	101	62,70	0,62	6,34	3,31
СП Пештерско Поље	СЈ	354	114	51,50	0,45	7,31	5,78

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Вредности особина млечности оваца / Parameters				
			Трајање лактације, дана / Lactation duration, days	Количина млека, укупно, kg / Total milk yield, kg	Количина млека, дневно kg / Daily milk yield, kg	Млечна маст, % / Milk fat, %	Протеини, % / Proteins, %
ЗОО Оквир Мат	CJ	114	98	79,00	0,81	5,58	4,91
УС Тутин	CJ	303	100	70,30	0,70	5,66	4,28
ЗЗ Никољача	CJ	260	126	90,60	0,71	7,17	5,74
Агровекс	CJ	178	83	74,90	0,90	7,41	5,32
МДС Пљевљани	CJ	243	92	60,50	0,66	6,44	5,20
СМС Пештер	CJ	133	95	74,60	0,78	5,78	6,21
СП Херић	CJ	178	92	38,50	0,42	7,18	5,19
ВС Варварин	CB	29	102	83,20	0,82	6,08	4,23
	CJ	29	120	94,30	0,79	6,62	4,13
Врбница селек	KB	219	103	90,60	0,88	6,60	4,51
	CB	11	114	103,80	0,91	5,12	3,74
	Л	24	126	118,50	0,94	6,62	5,30
	CJ	99	129	102,30	0,80	6,80	3,46
Зооселект Центар	CJ	673	95	83,40	0,88	6,37	4,99
	CB	123	95	84,50	0,89	6,39	4,99
Агромс	CJ	598	91	80,20	0,88	6,37	4,99
	CB	141	93	83,40	0,90	6,36	4,99
УОГ Мимс	CB	51	92	76,10	0,83	6,84	5,97
	CJ	51	92	58,00	0,63	6,75	5,55
СМЗ Скорица	CB	128	92	53,40	0,58	6,96	4,85
Јевтић Аграр	CB	131	99	69,80	0,71	6,16	4,88
УО Генотип	CB	99	85	48,50	0,57	6,48	4,32
	CJ	17	113	66,70	0,59	6,46	4,44
Мат Ђорђевић	CB	38	110	90,40	0,82	7,30	4,08
ВСТ Селект	CB	255	124	86,60	0,70	6,77	4,65
Агроном Кватро	CB	102	79	53,70	0,68	7,49	4,17
ВС Сврљиг	CB	348	99	70,70	0,71	7,81	4,16
Аграрсервис Тим	CJ	23	94	100,90	1,08	7,71	4,17
	CB	558	105	73,00	0,70	7,45	4,35
ММ Гругре	CJ	70	93	61,10	0,66	8,43	5,04

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Вредности особина млечности оваца / Parameters				
			Трајање лактације, дана / Lactation duration, days	Количина млека, укупно, kg / Total milk yield, kg	Количина млека, дневно kg / Daily milk yield, kg	Млечна маст, % / Milk fat, %	Протеини, % / Proteins, %
УПМ Гргуре	СЈ	97	94	63,10	0,67	6,59	5,00
Стадо	Б	41	105	104,20	0,99	6,32	4,53
	КАРАК	71	97	59,60	0,61	6,39	4,54
	КВ	39	100	63,20	0,63	6,32	4,54
	ПП	135	94	52,30	0,56	6,38	4,54
	СВ	622	97	53,80	0,56	7,58	3,52
Зоотехник 010	СВ	417	101	64,10	0,63	7,80	4,19
Аграр Бабушница	СВ	819	108	67,40	0,62	7,14	4,84
ВК Пирот	СВ	678	82	55,00	0,67	7,25	4,32
Демс Вет	СВ	241	109	73,30	0,67	7,20	4,12
Jerry catering service	СВ	247	115	78,20	0,68	6,98	4,74

*ГЕНОТИП/GENOTYPE: СЈ – СЈЕНИЧКА ОВЦА/SJENICA SHEEP, Б – БАРДОКА/BARDOKA STRAIN, ПП – ПИРОТСКА ПРАМЕНКА/ PIROT STRAIN, КА – КАРАКАЧАНСКА ПРАМЕНКА/ KARAKACHAN STRAIN, СВ – СВРЉИШКА ПРАМЕНКА/ SVRLJIG STRAIN, Л – ЛИПСКА ПРАМЕНКА/ LIPA STRAIN, КВ – КРИВОВИРСКА ПРАМЕНКА/ KRIVOVIR STRAIN

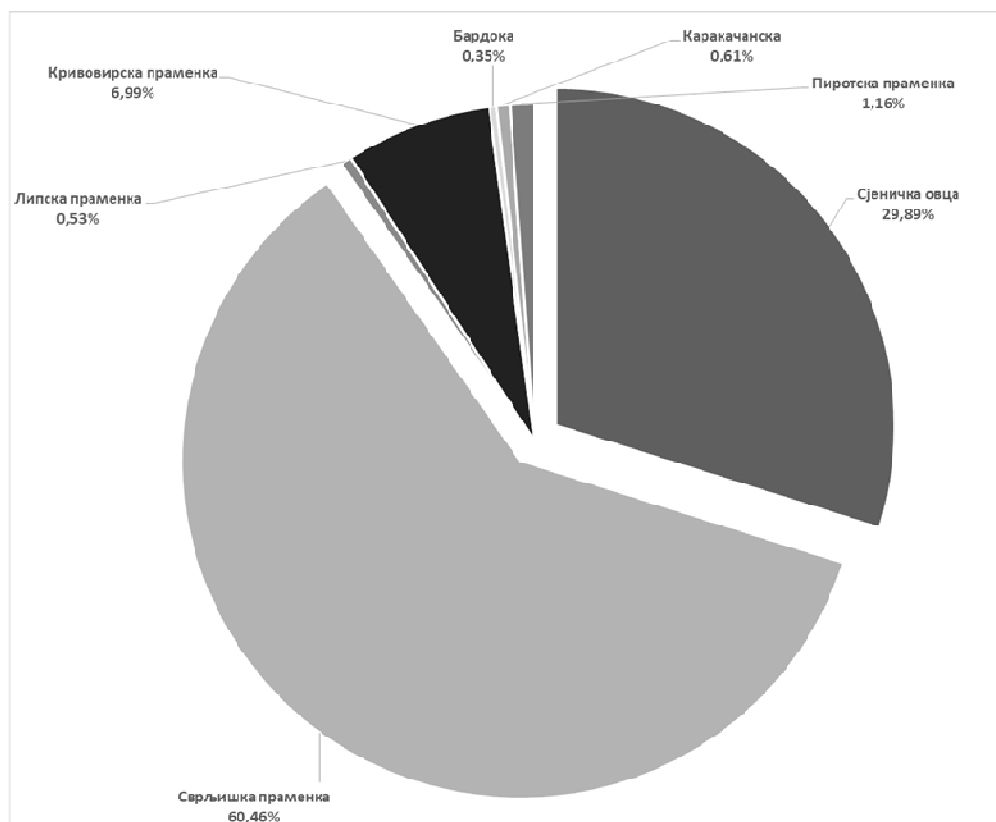
У графикању 6 је приказана процентуална заступљеност аутохтоних раса оваца у контроли млечности, по генотиповима. Тако, у погледу расне структуре, доминантно место припада сврљишкој праменки која је заступљена са 60,46%, следе сјеничка овца (29,89%), кривовирска праменка (6,99%), пиротска праменка (1,16%), каракачанска (0,61%), липска праменка (0,53%) и бардока (0,35%).

Иако је у погледу бројног стања сјеничка овца доминантна, у погледу контроле млечности примат преузима сврљишка праменка. Ово је тренд који се успоставио претходне године и наставља да траје. Наиме, до 2021. године су популације сврљишке и сјеничке овце биле готово изједначене у контроли млечности. Након тога, сврљишка постаје доминантнија, и тај тренд се наставља и даље.

Ова појава указује да се све мање одгајивача опредељује да се бави мужом сјеничке овце, иако она припада комбинованом смеру производње. Нарочито се муже одричу одгајивачи са већим бројем животиња у запату. Ова чињеница сведочи о проблемима који постоје у млечном овчарству, и који се сваке године продубљују, а укључују технологију муже, производњу и пласман млека и млечних производа, као и недовољно развијено тржиште. Будући да производња млека умногоме може утицати на повећање ефикасности овчарске производње, неопходно је радити на решавању овог проблема, и утицати и на развијање овог сектора.

Графикон 6: Заступљеност аутохтоних раса оваца у контроли млечности, %

Graph 6. Percentage of autochthonous breeds in control of milk production, %

У табели 34 су приказани резултати контроле млечности, по генотиповима. Контролом млечности је било обухваћено укупно 11.613 грла. У односу на претходну годину (11.033 грла) број грла у контроли млечности је повећан за нешто више од 5%. Ипак, овај број још увек није довољан да се испуни потенцијал које овчарство може имати у сектору млекарства и сирарства, те треба тежити даљем повећању броја животиња у мужи, нарочито у крајевима наше земље који имају дугу традицију у млечном овчарству.

Најдужа лактација је забележена код грла липске, док је најкраћа била код пиротске праменке. Највећа укупна количина млека је установљена код бардоке (104,20 kg), уз истовремено највећу просечну дневну количину млека (0,99 kg).

Што се тиче хемијског састава млека, највећи проценат млечне масти је утврђен у млеку сврљишке праменке, док је млеко липске праменке садржало највећи удео протеина, такође изражен у процентима.

Табела 34: Контрола млечности аутохтоних раса оваца, по генотиповима

Table 34. Control of milk production, by genotypes

Генотип / Genotype	Број грла / Number of animals	Трајање лактације, дана / Lactation duration, days	Количина млека, укупно, kg / Total milk yield, kg	Количина млека, дневно kg / Daily milk yield, kg	Млечна маст, % / Milk fat, %	Протеини, % / Proteins, %
Сјеничка овца	3.471	101	73,04	0,73	6,72	4,99
Сврљишка праменка	7.021	100	71,10	0,71	6,92	4,32
Липска праменка	62	124	99,30	0,80	6,87	5,55
Кривовирска праменка	812	107	84,24	0,78	6,80	4,30
Бардока	41	105	104,20	0,99	6,32	4,53
Каракачанска	71	97	59,60	0,61	6,39	4,54
Пиротска праменка	135	94	52,30	0,56	6,38	4,54
УКУПНО / TOTAL			11.613			

Принос и квалитет млека у нашим условима је још увек више резултат традиције и традиционалних поступака одређених подручја. Последично, још увек није довољно технолошки развијена и прихваћена методологија на терену, те је одлика приказаних резултата велика међусобна варијабилност.

Ипак, да би се боље сагледала и разумела производња млека и остале особине млечности код посматраних генотипова, у наредном потпоглављу су приказани резултати остварени у претходних пет година.

Тренд параметара млечности аутохтоних раса оваца, у периоду 2019. – 2023. година

Табела 35: Контрола млечности сјеничке овце

Table 35: Control of milk production for Sjenica sheep

Година/Year	Трајање лактације, дана / Lactation in days	Количина млека / Milk yield, kg	Млечна маст / Milk fat, %	Протеини / Proteins %
2019	88	55,01	6,75	5,08
2020	95	62,04	6,57	4,99
2021	96	69,63	6,58	4,81
2022	94	66,30	6,67	5,03
2023	101	73,04	6,72	4,99

Табела 36: Контрола млечности сврљишке праменке

Table 36: Control of milk production for Svrlijig strain

Година/Year	Трајање лактације, дана / Lactation in days	Количина млека / Milk yield kg	Млечна маст / Milk fat, %	Протеини / Proteins, %
2019	104	64,05	6,71	4,19
2020	98	69,01	6,67	4,17
2021	96	68,04	6,90	4,20
2022	98	69,51	6,81	4,22
2023	99	69,39	6,92	4,32

Табела 37: Контрола млечности кривовирске праменке

Table 37: Control of milk production for Krivovir strain

Година/Year	Трајање лактације, дана / Lactation in days	Количина млека / Milk yield, kg	Млечна маст / Milk fat, %	Протеини / Proteins, %
2019	107	64,37	6,89	4,52
2020	114	84,02	6,74	4,21
2021	87	94,40	7,38	4,15
2022	107	79,03	7,03	3,86
2023	107	84,24	6,80	4,30

Табела 38: Контрола млечности липске праменке

Table 38: Control of milk production for Lipa strain

Година/Year	Трајање лактације, дана / Lactation in days	Количина млека / Milk yield, kg	Млечна маст / Milk fat, %	Протеини / Proteins, %
2019	76	60,28	6,43	5,00
2020	89	69,09	6,37	4,99
2021	85	69,19	6,39	5,00
2022	95	81,50	5,82	4,92
2023	124	99,30	6,87	5,55

Табела 39: Контрола млечности бардоке

Table 39: Control of milk production for Bardoka strain

Година/Year	Трајање лактације, дана / Lactation in days	Количина млека / Milk yield, kg	Млечна маст / Milk fat, %	Протеини / Proteins, %
2019	114	86,34	6,29	4,4
2020	79	57,01	6,32	4,42
2021	103	87,4	6,34	4,53
2022	107	89,1	6,43	4,58
2023	105	104,20	6,32	4,53

Табела 40: Контрола млечности каракачанске праменке

Table 40: Control of milk production for Karakachan strain

Година/Year	Трајање лактације, дана / Lactation in days	Количина млека / Milk yield kg	Млечна маст / Milk fat %	Протеини / Proteins %
2019	113	58,86	6,68	4,76
2020	81	49,17	6,68	4,49
2021	108	78,1	6,5	4,58
2022	114	62,5	6,65	4,48
2023	97	59,60	6,39	4,54

Табела 41: Контрола млечности пиротске праменке

Table 41: Control of milk production for Pirot strain

Година/Year	Трајање лактације, дана / Lactation in days	Количина млека / Milk yield kg	Млечна маст / Milk fat %	Протеини / Proteins %
2019	119	56,9	6,76	4,58
2020	81	43,29	6,48	4,48
2021	111	63,8	6,56	4,55
2022	116	61,4	6,68	4,44
2023	94	52,30	6,38	4,54

Анализирајући трендове у погледу количине и квалитета млека, као мера обухваћених вишегодишњим селекцијским радом, код аутохтоних популација оваца, евидентне су варијације.

Укупна варијабилност особина млечности оваца унутар популације је са око 20% условљена адитивним генетским факторима, док је 80% резултат утицаја парагенетских чинилаца.

Анализирајући генетске параметре, познато је да се херитабилитет особина млечности креће у оквирима средњих вредности. Према томе, и резултати селекције на повећање производње и квалитета млека, имају средње-растући тренд. Истовремено је за постизање селекцијског успеха веома важно познавати и друге параметре као што су корелације, компоненте варијансе и коваријансе. Особине млечности су у негативној или слабој повезаности са осталим економски важним особинама. То значи да уколико је акценат у оплемењивачком раду на млеку, од таквих грла се не може очекивати да производе веће количине меса.

Производња млека се може повећавати, уколико се селекција спроводи путем групног оплемењивања, по принципу пирамиде. У пирамидалној организацији процеса унапређења производње млека, оптимална величина нуклеуса је 10 - 20% од укупног броја оваца у популацији која се оплемењује.

Млади овнови, познатог порекла, из нуклеуса би требало да одлазе у станицу за тест (која нажалост, у Србији још увек не постоји), а одатле у комерцијално стадо, где се користе за природно парење. Од великог значаја је такође и постојање равнотеже у генетском напретку између нуклеуса и комерцијалног стада. То се постиже стопом дифузије приплодњака из нуклеуса ка комерцијалном стаду и повременим уласком натпросечних грла из комерцијалног запата у нуклеус.

У циљу побољшања млечности, код наших аутохтоних раса оваца, путем селекције, поред наведених генетских фактора, значајну пажњу треба обратити и на факторе парагенетске природе као што су: исхрана, тип рођења, али и менаџмент уопште.

ПЕРФОРМАНС ТЕСТ ОВНОВА

Перформанс тест се организује у тестним станицама и на фармама. Пожељно би било да се оформе тестне станице у сваком округу као и једна до две на државном нивоу под надзором Главне одгајивачке организације.

У 2023. години реализовано је само четири (4) перформанс теста, приказаних у табели 42 и табели 43. Сва четири теста су реализована на Експерименталним фармама Института за сточарство, а испитивани овнови су припадници МИС расе.

Број реализованих перформанс тестова је веома мали, и далеко испод оптималног нивоа, те је у наредном периоду потребно усмерити више пажње на њихову реализацију, укључујући и формирање тестних станица.

Табела 42: Реализација перформанс теста овнова племенитих раса, по организацијама
Table 42. Realization of performance tests of rams by breeding organizations

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Р.бр./ Number	Тетовир број овна / Tattoo number	Раса/ Genotype	Власник и место/ Breeder and location
ЦЗРП Лајковац	1	5387/20	МИС	Институт за сточарство
	2	5426/20	МИС	
	3	5455/20	МИС	
	4	5468/20	МИС	

Табела 43: Преглед резултата перформанс теста овнова племенитих раса, по грлима
Table 43: Results of individual performance tests of rams

Тетовир број овна / Tattoo number of ram	5387/20	5426/20	5455/20	5468/20
Телесна маса на рођењу / Birth weight (kg)	3,0	4,6	5,2	4,2
Телесна маса са 30 дана / Body weight after 30 days (kg)	11,3	14	15,8	13,3
Телесна маса са 60 дана / Body weight after 60 days (kg)	20,6	23,5	25	21,2
Телесна маса са 90 дана / Body weight after 90 days (kg)	28,3	31	31,8	29,4
Телесна маса са 6 месеци / Body weight after six months (kg)	60	64	63	61
Дневни прираст до 90 дана / Average daily gain from birth to 90 days (kg)	0,281	0,293	0,295	0,280
Укупни прираст до 90 дана / Total gain from birth to 90 days (kg)	25,3	26,4	26,6	25,2
Просечно дневно конзумирање хране / Average daily intake (kg)	1,22	1,19	1,18	1,22
Конверзија хране по kg прираста / Conversion	4,82	4,71	4,83	4,63

БИОЛОШКИ ТЕСТ ОВНОВА

Откривање леталних и семилеталних гена је веома значајно, будући да узрокују разне дегенеративне промене у потомству.

Поступак њихове идентификације није једноставан будући да су већина носилаца дегенеративних особина - рецесивни гени, што значи да могу бити присутни у популацији, а да се не испоље у хетерозиготном односу алела. Међутим, када се такви гени нађу у хомозиготном облику, долази до њиховог испољавања у виду неке од аномалија.

Најраспрострањенији метод за откривање леталних и семилеталних гена је биолошки тест овнова. Овај тест представља најпоузданији метод за откривања леталних и семилеталних гена, а који узрокују разне дегенеративне промене у потомству. За поузданост биолошког теста неопходно је по једном овну прегледати најмање 30 његових потомака.

У току 2023. године, биолошки тест је спроведен на овновима следећих раса: виртембершка (17), ил де франс (6), романовска (1) сјеничка (10), сврљишка (2) и кривовирска (1). Резултати тестова су приказани у наредним табелама.

Код овнова племенитих раса је регистровано укупно 11 отежаних јагњења и 4 мртворођења, док је код овнова аутохтоних раса евидентирано 5 отежаних јагњења и једно мртворођење. Осталих негативних запажања није било.

Приказани резултати указују на одсуство штетних гена у популацијама овнова који су тестирани, као и на то да треба обратити већу пажњу на тестиране овнове који су испољили утицај на ток порођаја.

Треба напоменути да је број биолошки тестираних овнова још увек на субоптималном нивоу, те треба уложити додатне напоре како би се обезбедило повећање броја овнова у тестовима, чиме би се допринело поузданијем праћењу носилаца штетних и смртоносних гена.

Табела 44: Реализација биолошког теста овнова племенитих раса, по организацијама

Table 44: Realization of biological tests of rams by breeding organizations

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Р. бр	Тетовир број овна / Tattoo number	ХБ број овна / NB number	Раса / Genotype	Власник и место / Breeder and location
„Агромс“	1	6462/19	O17139	Виртембершка	Станојевић Божидар, Пасјак, Крушевац
	2	11136/21	O20532	Виртембершка	Новаковић Саша, Лаћислед, Александровац
	3	7730/21	O19382	Виртембершка	Тамбурић Срећко, Ловци, Крушевац
	4	6649/21	O21680	Виртембершка	Тодоровић Душан, Бачина, Варварин
	5	4851/20	O17138	Виртембершка	Кнежевић Миљко, Велика Грабовница, Брус
	6	6922/21	O20524	Ил де Франс	Радуловић Мирослав, Церова, Крушевац
	7	3843/20	O17133	Ил де Франс	Стевић Драган, Разбојна, Брус
	8	1390/20	O19377	Романовкса	Стошовић Сања, Глободер, Крушевац
	9	5006/21	O19379	Виртембершка	Стојановић Живојин, Срндаље, Крушевац
	10	6142/21	O19381	Виртембершка	Марковић Марко, Карановац, Варварин
	11	6688/21	O21681	Виртембершка	Тодоровић Душан, Бачина, Варварин
"Зооселект"	12	6913/20	O19420	Ил де Франс	Јовановић Марко, Трнава, Јагодина
	13	1847/21	O20563	Ил де Франс	Ђуровић Дејан, Бован, Крушевац
	14	4435/20	O17148	Ил де Франс	Ђурђевић Радивоје, Надрље, Рековац
	15	2396/20	O17151	Виртембершка	Павловић Д Томислав, Секурич, Рековац
	16	5035/20	O17152	Виртембершка	Тодоровић Момчило, Риљац, Трстеник
	17	6061/20	O15916	Виртембершка	Мијаиловић Ненад, Секурич, Рековац
	18	7282/20	O19437	Виртембершка	Јовановић Д Милан, Риљац, Трстеник
	19	9108/21	O20631	Виртембершка	Средојевић Вукомир, Губетин, Прокупље
	20	4298/20	O19417	Ил де Франс	Вукичевић Љиљана, Вукмановац, Рековац
	21	1023/20	O15913	Виртембершка	Весковић Славољуб, Жупањевац, Рековац
"Агроном Кватро"	22	5283/20	O19644	Виртембершка	Јаношевић Дејан, Мозгово, Алексинац
	23	2159/21	O20728	Виртембершка	Митровић Војкан, Мозгово, Алексинац
Ген	24	0835/21	O21507	Виртембершка	Сабрина Мартић, Лубница, Зајечар

Табела 45: Преглед резултата биолошког теста овнова племенитих раса по грлима

Table 45: Results of individual biological tests of rams

Тетовир број овна / Tattoo no. of ram	6462/19	11136/21	7730/21	6649/21	4851/20	6922/21	
Укупан број јагњади по овну / Total number of lambs per ram	38	65	35	32	41	44	
Мушка јагњад / Male lambs	17	25	16	17	19	14	
Женска јагњад / Female lambs	21	40	19	15	22	30	
Дужина бременитости, дана / Gestation length (days)	150	150	150	150	150	150	
Просечна т.м. на рођењу / Birth weight (kg)	4,2	4,2	4,1	4,2	4,1	4,1	
Минимална тм на рођењу / Minimal birth weight(kg)	3,6	3,2	3,5	2,9	3,7	3,6	
Максимална тм на рођењу / Maximal birth weight (kg)	5,8	5,2	5,8	5,9	5	4,8	
Опис Јагњета / Lamb description	Без мане / Without flaws	38	65	35	31	41	44
	Мртворођена / Stillborn	-	-	-	1	-	-
Опис Јагњења / Lambing description	Нормално / Normal	36	65	34	32	40	44
	Отежано / With difficulties	2	-	1	-	1	-
	Тешко/ Difficult	-	-	-	-	-	-

Табела 46: Преглед резултата биолошког теста овнова племенитих раса, по грлима
 Table 46: Results of individual biological tests of rams

Тетовир број овна / Tattoo no. of ram		3843/20	1390/20	5006/21	6142/21	6688/21	6913/20
Укупан број јагњади по овну / Total number of lambs per ram		33	44	31	31	32	54
Мушка јагњад / Male lambs		15	17	14	17	17	21
Женска јагњад / Female lambs		18	27	17	14	15	33
Дужина бременитости, дана / Gestation length (days)		150	150	150	150	150	150
Просечна т.м. на рођењу / Birth weight (kg)		3,9	2,5	4,3	4,2	4,4	4,1
Минимална тм на рођењу / Minimal birth weight(kg)		3	1,8	3,7	3,8	3,4	3,7
Максимална тм на рођењу / Maximal birth weight (kg)		5,8	3,2	6,3	5,9	5,9	6,1
Опис Јагњета / Lamb description	Без мане / Without flaws	33	44	31	31	32	54
	Мртворођена / Stillborn	-	-	-	-	-	-
Опис Јагњења / Lambing description	Нормално / Normal	33	44	31	31	32	53
	Отежано / With difficulties	-	-	-	-	-	1
	Тешко/ Difficult	-	-	-	-	-	-

Табела 47: Преглед резултата биолошког теста овнова племенитих раса, по грлима
 Table 47: Results of individual biological tests of rams

Тетовир број овна / Tattoo no. of ram		1847/21	4435/20	2396/20	5035/20	6061/20	7282/20
Укупан број јагњади по овну / Total number of lambs per ram		44	57	39	30	30	31
Мушка јагњад / Male lambs		21	30	11	14	11	15
Женска јагњад / Female lambs		23	27	28	16	19	16
Дужина бременитости, дана / Gestation length (days)		151	150	150	150	150	150
Просечна т.м. на рођењу / Birth weight (kg)		3,9	3,5	4,1	4,1	4	4,3
Минимална тм на рођењу / Minimal birth weight(kg)		3,2	2,8	3,4	3,7	3,7	3,8
Максимална тм на рођењу / Maximal birth weight (kg)		5,3	5,2	6,9	4,9	4,6	6,9
Опис Јагњета / Lamb description	Без мане / Without flaws	44	57	39	30	30	31
	Мртворођена / Stillborn	-	-	-	-	-	-
Опис Јагњења / Lambing description	Нормално / Normal	43	56	38	30	30	30
	Отежано / With difficulties	1	1	1	-	-	1
	Тешко/ Difficult	-	-	-	-	-	-

Табела 48: Преглед резултата биолошког теста овнова племенитих раса, по грлима
Table 48: Results of individual biological tests of rams

	Тетовир број овна / Tattoo no. of ram	9108/21	4298/20	1023/20	5283/20	2159/21	0835/21
Укупан број јагњади по овну / Total number of lambs per ram		41	39	36	75	52	38
Мушка јагњад / Male lambs		15	20	11	30	24	22
Женска јагњад / Female lambs		26	19	25	45	28	16
Дужина бременитости, дана / Gestation length (days)		150	150	150	150	150	150
Просечна т.м. на рођењу / Birth weight (kg)		4	3,6	4,1	3,7	4,1	4
Минимална тм на рођењу / Minimal birth weight(kg)		2,9	3	3,3	2,9	3,4	3,6
Максимална тм на рођењу / Maximal birth weight (kg)		5,7	5,5	5,4	5,3	5,6	4,7
Опис Јагњета / Lamb description	Без мане / Without flaws	41	39	36	74	51	37
	Мртворођена / Stillborn	-	-	-	1	1	1
Опис Јагњења / Lambing description	Нормално / Normal	40	38	35	75	52	38
	Отежано / With difficulties	1	1	1	-	-	-
	Тешко/ Difficult	-	-	-	-	-	-

Табела 49: Реализација биолошког теста овнова аутохтоних раса, по организацијама
Table 49: Realization of biological tests of autochthonous rams by breeding organizations

Основна одгајивачка организација / Breeding organization	Р.б р	Тетовир број овна / Tattoo number	Хб број овна / НВ number	Раса / Genotype	Власник и место / Breeder and location
„Агромс“	1	15816/20	O15939	Сјеничка	Ивановић Славољуб, Горњи Левићи, Брус
	2	4347/21	O21676	Сјеничка	Петровић Радосав, Горњи Левићи, Брус
	3	4898/21	O21677	Сјеничка	Мијаиловић Властимир, Блажево, Брус
	4	9154/22	O21679	Сјеничка	Ђурић Миљан, Крива Река, Брус
	5	15380/20	O16920	Сјеничка	Николић Саша, Крива Река, Брус
"Зооселект"	6	8556/20	O15905	Сјеничка	Радоичић Јовица, Доњи Дубич, Трстеник
	7	8284/20	O15904	Сјеничка	Радоичић Јовица, Доњи Дубич, Трстеник
	8	0300/20	O15898	Сјеничка	Станић Срђан, Рајинац, Трстеник
	9	8806/20	O17147	Сјеничка	Симоновић Миле, Горњи Рибник, Трстеник
	10	9348/21	O19434	Сјеничка	Милосављевић Милан, Лозна, Трстеник
"Ген Зајечар"	11	2470/21		Кривовирска	Миловановић Момир, Ломница, Деспотовац
	12	8503/20		Сврљишка	Миљевић Драгослав, Звездан, Зајечар
Агроном Кватро	13	2964/20	O20729	Сврљишка	Мијаиловић Горан, Мозгово, Алексинац

Табела 50: Преглед резултата биолошког теста овнова аутохтоних раса, по грлима
 Table 50: Results of individual biological tests of autochthonous rams

Тетовир број овна / Tattoo no. of ram	15816/20	4347/21	4898/21	9154/22	15380/20	8556/20	8284/20	
Укупан број јагњади по овну / Total number of lambs per ram	37	32	33	32	32	42	57	
Мушка јагњад / Male lambs	14	17	15	18	12	16	26	
Женска јагњад / Female lambs	23	15	18	14	20	26	31	
Дужина бременитости, дана / Gestation length (days)	150	150	150	150	150	150	150	
Просечна т.м. на рођењу / Birth weight (kg)	3,1	3,1	3	3,1	3,1	3,3	3,3	
Минимална тм на рођењу / Minimal birth weight(kg)	2,4	2,6	2,6	2,1	2,5	2,6	2,7	
Максимална тм на рођењу / Maximal birth weight (kg)	5,3	3,9	4,4	3,7	5,4	6,1	5,3	
Опис Јагњета / Lamb description	Без мане / Without flaws	37	32	33	32	32	42	57
	Мртворођена / Stillborn	-	-	-	-	-	-	-
Опис Јагњења / Lambing description	Нормално / Normal	36	32	33	32	32	41	56
	Отежано / With difficulties	1	-	-	-	-	1	1
	Тешко/ Difficult	-	-	-	-	-	-	-

Табела 51: Преглед резултата биолошког теста овнова аутохтоних раса, по грлима

Table 51. Results of individual biological tests of autochthonous rams

Тетовир број овна / Tattoo no. of ram	0300/20	8806/20	9348/21	2470/21	8503/20	2964/20	
Укупан број јагњади по овну / Total number of lambs per ram	41	33	43	40	32	46	
Мушка јагњад / Male lambs	15	14	20	18	16	20	
Женска јагњад / Female lambs	26	19	23	22	16	26	
Дужина бременитости, дана / Gestation length (days)	150	150	150	150	150	150	
Просечна т.м. на рођењу / Birth weight (kg)	3,4	3,3	3,2	3,1	3	3,1	
Минимална тм на рођењу / Minimal birth weight(kg)	2,8	2,5	2,6	2,5	2,5	2,5	
Максимална тм на рођењу / Maximal birth weight (kg)	5,7	5,5	4	3,6	3,7	3,4	
Опис Јагњета / Lamb description	Без мане / Without flaws	41	33	43	39	32	46
	Мртворођена / Stillborn	-	-	-	1	-	-
Опис Јагњења / Lambing description	Нормално / Normal	40	32	43	40	32	46
	Отежано / With difficulties	1	1	-	-	-	-
	Тешко/ Difficult	-	-	-	-	-	-

ПРОГЕНИ ТЕСТ ОВНОВА

Улога приплодних овнова се не огледа само у процесу репродукције, већ и у контексту генетског унапређења. Прогени тест овнова има значајно место у програмима унапређења овчарства. Међутим, у нашој земљи не постоји станица за прогени тест, што је огроман недостатак и кочница на путу генетског напретка.

Због тога се тестирање обавља у фармским условима. По овој методологији су реализована 2 прогена теста на млечност од стране основне одгајивачке организације „Зоо селект“ (2 овна сјеничке популације). Тестирани су овнови: ТБ **4193/16**, ХБ **09574** и ТБ **3461/19**, ХБ **014363**. Укупан број испитаних првојагњеница по овну је износио 21 и 20, респективно. У наредним табелама наводимо резултате прогеног тестирања.

Табела 52: Реализација прогеног теста овнова аутохтоних раса, по организацијама

Table 52: Realization of progeny test of autochthonous rams, by breeding organization

Основна одгајивачка организација/ Breeding organization	Р.бр./ Number	Тетовир број овна / Tattoo number	ХБ број овна / HB number	Раса/ Genotype	Власник и место/ Breeder and location
„Зооселект центар“	1	4193/16	09574	Сјеничка	Радојичић Иван, Шатра, Куршумлија
	2	3461/19	014363	Сјеничка	Миловановић Милован, Липовац, Крушевац

Табела 53: Преглед резултата прогеног теста овнова аутохтоних раса, по грлима

Table 53: Results of individual progeny tests of autochthonous rams

	Тетовир број овна	4193/16	3461/19
	Укупан број ћерки / Total number of daughters	21	22
	Просечна старост при првом припусту (дана) / Age at first breeding (days)	306	306
	Просечна старост при првом јагњењу (дана) / Age at first lambing (days)	455	456
Производња млека ћерки	Дужина лактације (дана) / Lactation length (days)	124,38	123,86
	Просечно млека / Milk yield (kg)	109,9	111,83
	Просечна дневна производња млека / Daily milk production (kg)	0,85	0,85
	Просечан садржај млечне масти / Milk fat (%)	6,38	6,36
Телесне мере ћерки / External dimensions of daughters	Телесна маса / Birth weight (kg)	60,09	57,27
	Висина ребена / Withers height (cm)	69,95	68,22
	Дужина трупа / Body length (cm)	84,76	84,36
	Дубина груди / Chest depth (cm)	29,76	30,00
	Обим груди / Chest girth (cm)	87,90	87,04
	Ширина карлице / Pelvis width (cm)	8,26	8,3

Број реализованих тестова је готово занемарљив, те треба посветити више пажње и напора у њиховом повећању. Такође, поред повећања броја тестова, треба омогућити њихово спровођење у наменски организованим јединицама за то, као што су већ поменуте тестне станице. Једино се на тај начин може заиста очекивати генетско унапређење постојећих популација оваца.

ЗАКЉУЧАК

Најважнији циљ овог Главног одгајивачког програма је спречавање смањења броја животиња под контролом продуктивних параметара, али и побољшање генетског потенцијала у сврху веће производње меса, млека и вуне. Један од важних предуслова за то је планско спровођење мера селекције, у складу са националним интересима и овчарском традицијом.

Селекција, као метод за повећање продуктивности, има водећу улогу у процесу оплемењивања оваца, на тај начин што се по тачно дефинисаној процедури врши контрола производних особина и након тога, одабране јединке оба пола репродукују и дају потомство које ће надмашити просек популације.

На основу резултата обављених послова контроле за спровођење одгајивачког програма током 2023. године, примећује се да обим и динамика у задњих неколико година имају узлазни тренд, што је последица стимулативних мера државе као и спровођења Главног одгајивачког програма. Такође, кроз године се овај тренд смањује, те тежи еквилибријуму, односно приметна је тенденција смањене стопе овог повећања кроз године. Последице, број новоуматичених грла са једне стране, и излучених грла из производње са друге је сличан, односно долази до уравнотежења популације, која остаје на приближно истом нивоу.

Анализом резултата послова спровођења одгајивачког програма, евидентно је да су у погледу свих мера селекције, достављени подаци за значајно већи број грла, у односу на број грла одобрен уговорима, те би ова чињеница требало да буде смерница у будућој пројекцији обима одобренних мера. Ипак, треба напоменути да су обими одобрени уговорима повећани у односу на претходну годину, па је тако обим одобрених смотри повећан за 25% (код племенитих раса), односно 16% (код аутохтоних раса), одобрени обим контроле продуктивности за 11% (код племенитих раса), односно 11,7% код аутохтоних раса, док је одобрени обим контроле млечности повећан за 7%.

Племените расе оваца заузимају значајно место у овчарству Србије. За успех селекцијског рада код ових раса, веома је важно, поред егзактног мерења и тачних параметара продуктивности, познавање генетских параметара за особине које су од интереса: херитабилитет, репитабилитет, генетске и фенотипске корелације.

Код особина плодности, и поред ниског херитабилитета (0,05 - 0,20), захваљујући високој варијабилности, могуће је постизање одређеног селекцијског ефекта. Поред броја јагњади добијених по овци годишње, као основног параметра плодности, интенција је да се за приплод остављају јединке које потичу из близаначких или тројних легала. Такође, повећање плодности путем селекције може се остварити по принципу одабирања оваца после првог јагњења. Практични резултати остварени у селекцији оваца показују да се генетско побољшање плодности ове врсте домаћих животиња креће у интервалу од 1 до 3% годишње.

Селекција на већу производњу меса може бити успешна, уколико је херитабилитет висок. Ефикасност селекције по сопственој продуктивности у раном узрасту јагњади се смањује због јаког утицаја мајке, о чему се мора водити рачуна приликом избора статистичке процедуре. Следећи важан параметар за селекцију на месо, је корелација. Наиме, неке особине телесне развијености стоје у јакој, а неке у слабијој повезаности. На пример, маса тела јагњади при рођењу, може служити и као показатељ масе при одбијању, обзиром да постоји позитивна корелација између ове две особине.

Последњих година, поред јагњећег меса, расте интересовање за млеко оваца и млечне производе, пре свега код аутохтоних раса, што иницира оплемењивачки рад у циљу унапређења ове производње.

Млечност стоји у негативној или слабој повезаности са осталим економским важним особинама. То значи да одгајивачима мора бити јасно каква су очекивања од оплемењивачког рада: млечне овце не могу производити веће количине меса и вуне. Такође, селекција оваца на млечност је условљена степеном наследности особина које су од интереса за одгајиваче. Херитабилитет особина млечности се креће у оквирима средњих вредности. Поред тога, за предвиђање селекцијског успеха, потребно је додатно познавати и друге параметре, укључујући корелације, компоненте варијансе, коваријансе, итд. Селекција се може усмерити само на млечност, или комбиновано са још неком производном особином, ако постоји позитивна корелација, као што је плодност. Селекција у циљу повећања производње млека може дати жељене резултате само под условом да се спроводи правилно, у методолошком и организационом смислу. Контрола млечности се мора спроводити код свих грла по званичној процедури (ICAR), а у организационом смислу се селекција мора спроводити на принципу пирамиде. У пирамидалној организацији процеса унапређења производње млека, величина нуклеуса се креће између 10 и 20%, од укупног броја оваца у популацији која се оплемењује.

Имајући у виду чињеницу да успех у повећању продуктивности одређених популација оваца већим делом зависи од овна, неопходна је процена њихове одгајивачке вредности, што се између осталог постиже прогеним тестом. Међутим, нажалост у нашој земљи не постоји ни једна станица за прогени тест овнова, без обзира што се на тај проблем, као и значај саме методе, већ дуго указује.

Сврха спровођења биолошког тест овнова је процена (утврђивање) могућности преношења дегенеративних наследних мана, са овна (оца) на потомство, те је такође од велике важности.

Имајући у виду значај наведених тестова за унапређење овчарства код нас, сматрамо да је 37 овнова у биолошком тесту, 2 прогено тестирана овна и 4 овна у перформанс тесту (у фармским условима), занемарљив број у односу на контролисану популацију. Сугеришемо да се у будућој пројекцији одобреног обима наведених селекцијских мера, има у виду њихов значај и сходно томе, одреди обим.

Обезбеђењем одређених предуслова, који подразумевају јединствену контролу продуктивности, објективније евидентирање података, формирање тестних станица, али и коришћењем научног принципа процене животиња, зоотехничка струка ће допринети ефикаснијој реализацији одгајивачког програма, са циљем повећања производње и њене економске ефикасности, затим очувања биолошког статуса, али и виталности популација оваца у Србији.